Всесоюзная БИБЛИОТЕКА имени В. И. Ленина

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Советэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 65 (5217)
Среда
апрелиин
2
1947 он

Сэн 20 мүнгэн

Хүдөө ажалые хүгжөөн дэбжүүлхэ гэжэ табигданан зорилгонууд хадаа, бүхы партиин, советскэ организацинуудай тон ехээр ба эршэтэй шангаар худэлмэрилхые эрихэ байнаниинь эли, теэд тэрэниие богонихон болзор соо шиидхэхын тулада манайда хамаг бүхы условинууд бии гээшэ.

А. А. Андреев.

Колхозно парторганизацинуудай үүргые дээшэлүүлхэ

...ай арад болбол «Дайнай ...үедэ хүдөө ажахые хүгжөөн ...лхэ хэмжээнүүд тухай» ...)-гэй Центральна Комитедэй ...эй тогтоолые ба «Бурят-...л АССР-эй хүдөө ажахые хүг-...дэбжүүлхэ хэмжээнүүд тухай» ...)-гэй Областной Комитедэй ...Пленумэй тогтоолые угаа ехэ ...и зоригтойгоор уггаба. Мүнөө ...зно деревнидэ колхознигууд, ...ба совхозуудай худэлмэришэд ...огтоолнуудтай танилсажа бай-...дайнай һүүлэй үедэ хүдөө ажа-...тургэнөөр хүгжөөн дэбжүүлхэ ...ые хангаха гэһэн сталинска ...болбол угаа ехэ хүтэлбэрилхы ...хидхэхы хүсэн болоо. Эдэ тог-...нууд хадаа манай хүдөө ажа-...сашадаа хүгжэхын дайшалхы ...амма мүн.

...колхознигуудай энэ эдэбхи хэ-...ые эмхидхэн ударидаха ту-...колхозно эхин парторганизаци-...ай үргэнь угаа харюусалгатай ...ндэтэй байна. **«ВКП(б)-гэй ...ой Пленум болбол хүдөө ажа-...дэбжүүлхэ тушаа ВКП(б)-гэй ...эй Пленумээр табигданан зо-...онуудай али тухай ехэ шухала ...тай байнынь эрэгтэй, эмэгтэй ...озник бүхэндэ, МТС ба совхо-... худэлмэрилэгшэ болон хүдөө ...ай специалист бүхэндэ һайса ...тулжа партийно-эмхидхэлэй ба ...ическэ худэлмэрилие үндэһөө-...ь һайжаруулха ябадалые ханга-...ь партиин айкомууд болон ...зуудай, МТС ба совхозуудай ...йна эхин организацинуудые ...лина»** гэжэ ВКП(б)-гэй Обко-...Пленумэй тогтоол соо хэлэг-...

...КП(б)-гэй Центральна Комите-...Пленумэй ба мүн Обкомой Пле-...й тогтоолнуудые дүүргэхын тү-...тэмсэлэй амжалта хадаа пар-...а организацинуудай худэлмэри-...хэхэн дулдыдаха байна. Колхо-...ые эмхидхэлэй-ажахын талаар ...жүүлхэ, тэдэнэй ниитын ажа-...хүгжөөхэ хэрэгтэ колхозно пар-...а организацинууд угаа ехэ юу-...дэхэ еһотой болоно. Колхозно ...и партийна организацинууд ха-...худөө ажахын артелиин сталин-...Уставые наринаар сахиха, кол-...удай ниитын ажахые бүхэжүүл-...түлөө тэмсэхэ уялгатай. Колхо-...дтахи коммунистнууд болбол ...ажахые хүгжөөн дэбжүүлхэ ...аа парти ба правительствын та-...ан дайшалхы программые бээ-...лхын түлөө өөһэдынгөө бүхы ...ал-ябуулгые зорюулха еһотой.

...Шанай республикын колхозуудаар ...эхин партийна организацинууд ...Эдэ хадаа хүдөө ажахые хү-...бэрилхэ талаар ехэхэн үүргэ ...ргэхэ байна. Зүбөөр хүтэлбэрилхэ ...шэ—колхозуудтай холбоо бари-...гаа бүхэжүүлхэ, деревнидэ боло-...байнан юумые һайн мэдэхэ, ...ниитэ арад зоной дүй-дүршэлые ...удалан үзэхэ ябадал болоно. Тү-...шүүлэй ажал худэлмэриин дүй-...шэлые шадамараар хэрэглэхэ, ...знэрэй дүй-дүршэлые бүгэдын ...абари болгохо талаар ехэ юумэ ...дэхэ еһотой. Колхозуудтахи ком-...унистнуудые үйлэдбэриин али бү-...а һалбаринуудта зүбөөр хубаари-...ан табиха гээшэ ехэхэн удхаша-...гай. ВКП(б)-гэй Обкомой XXVI ...енум болбол: **«Колхозно үйлэдбэ-...ин бүхы участогуудта колхозуу-...ай эхин парторганизацинуудай нү-...гынь ехэ болгохо, бригадануудт-...а болон малажалай фермэнүүд ...ээ колхознигуудай дунда ниит-...ин политическэ худэлмэрие һай-...аруулхын зорилгоор томо томо ...партийна организацинуудтай байнан ...олхозуудта партийна организаци-...нуд дотор полеводческо бригада-...нууд болон фермэнүүд дээрэ партийна группануудые байгуулха болон мүн тэрэшэлэн томо томо партийна организацитай байнан МТС-үүдтэ тракторна бригадануудта партийна группануудые байгуулхада зохистой байха»** гэжэ тоолоһон байна. ВКП(б)-гэй Уставай еһоор. ВКП(б)-гэй айкомой баталалгатайгаар байгуулагдаһан тэдэ партийна группануд колхознигуудай дунда ниитэ-политическэ худэлмэри ябуулха талаар ехэ юумэ хэхэ байнабшуу.

Хаана эхин партийна организациин худэлмэри һайнаар табигданхайб, тэрэл колхоздо ажал худэлмэриин амжалта туйлагдадаг байна. Республика дотор иимэ олон жэшээнүүд бии. Баргажанай аймагай Сталинай ба Калининай нэрэмжэтэ колхозуудай, Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой, Кяхтын аймагай Усть-Кяхтын сельсоведэй Калининай нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи парторганизацинуудые абаад үзэе. Эдэ колхозуудай эхин партийна организацинуудай коммунистнууд үйлэдбэри дээрэ худэлмэрилхэдөө жэшээ харуулан, үргэн ниитэ колхознигуудые дахуулан ябадаг байна. Тэдэнэр хадаа колхозой ажахые һайн мэдэдэг, худэлмэридэнь байһан дутуу дунданууудые саг соонь заажа, тэдэ дутуу дунданууудые зайлуулхадань колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ туһалдаг байха юм. Тэдэ парторганизацинуудта коммунистнууд колхозой үйлэдбэриин шухала һалбаринуудта зүбөөр хубаарилан табигданхай байдаг. Тэдэнэртэ тодорхой даалгабринууд үгтөөд парторганизациин секретарь шалгажа үзэдэг заншалтай. Тус партийна организацинууд ниитэ-политическэ худэлмэрие саг үргэлжэ ябуулдаг, колхознигуудай урда табигданан зорилгонуудые тайлбарилан ойлгуулдаг, дайнай һүүлэй бэрхэшээлнүүдые зайлуулха хэрэгтэ тэдэнэрые эмхидхэн табидаг байна.

Эдэ бүхы һайн жэшээнүүдэй хажуугаар, мүн зарим колхозно парторганизацинууд муугаар худэлмэрилдэг баримтануд бии. Хориин аймагай «Красный партизан» гэжэ колхозой дэргэдэхи эхин парторганизаци муугаар худэлмэрилнэ гэжэ зааха хэрэгтэй. Тус парторганизаци болбол колхозой үйлэдбэриин түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэл хэдэггүй, партийна суглаагаа уридшалан бэлэдхэлтүйгөөр үнгэргэдэг, ВКП(б)-гэй айкомой заажа үгэһэн лэ асуудалнуудые суглаан дээрээ зүбшэн хэлсэдэг, коммунистнуудынь суглаандаа эдэбхи гаргадаггүй байха юм. Иигэжэ парторганизациин муу худэлмэрилһан дээрэһээ колхозынь ходо гээгдэжэ ябадаг, ажал худэлмэринь муугаар эмхидхэгдэһэн байдаг.

Мүнөө хабарай тарилга эхилхэ саг дүтэлжэ байна. Хабарай тарилгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ, үндэр ургаса абаха гээшэ энэ жэлдэ худөө ажахын талаар угаа шухала зорилго болоно. Тэрэшэлэн адуу мал үсхэбэрилгын тон харюусалгатай үе—малай үбэлжэлгэ ба түл абалгые эрхимээр үнгэргэхэ шухала. Тиимэһээ колхозно партийна организацинууд өөһэдынгөө худэлмэриие партиин ЦК-гэй ба Обкомой пленумүүдэй эрилтын еһоор табиха еһотой. Эдэ бүхы харюусалгатай зорилгонуудаа худөөгэй коммунистнуудай нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһаниинь лабтай.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо Борис Яковлевич КРИШТАБ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо Константин Трофимович БАРАБАНОВ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшэ Соломон Матвеевич ИВАНОВ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо Михаил Павлович ХАНГАЛОВ.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо, Госпланай түрүүлэгшэ Иосиф Антонович АНТОНЮК.

БМАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

Улан-Удын сэмбын фабрикын худэлмэришэд, инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэд ба албахаагшадые БМАССР-эй Верховно Советэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Улан-Удын сэмбын фабрикын түрүүшын ээлжээнэй барилгын ба монтажна худэлмэриннүүдые болзорһоонь урид дүүргэһэнэй ба сэмбэ нэхэн гаргалгые амжалтатайгаар шудалһанайнь түлөө Бурят-Монгол АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха гэбэл:

1. БЕРЛЯНД Михаил Наумовичые — монтажна худэлмэриин начальник.
2. ВАЛЕТНИКОВ Степан Сергеевичые — слесарь.
3. ВОЛКОВ Николай Алексеевичые — главна механик.
4. ВИРСКИЙ Виктор Николаевичые — партбюрогой секретарь.
5. ДАНДУКОВА Бальжит Жансуевнае — ээрэгшэ.
6. ДУБИНСКИЙ Григорий Тозиевичые — цехын начальник.
7. ЖДАНОВ Антон Федоровичые — модошо дархан.
8. ЖИРНОВ Михаил Антоновичые — фабрикын главна инженер.
9. ЗАСЛОВ Евгений Владимировичые — фабрикын директорые орлогшо.
10. ИВАНОВА Христинья Степановнае — бүд нэхэгшэ.
11. ИВКИН Никифор Михайловичые — монтажай талаар мастер.
12. ИРИНЧЕЕВА Анна Алексеевнае — аппаратчица.
13. ИВАНОВ Иван Калистратовичые — токарь.
14. КУЗЬМИНА Анна Васильевнае — мастерай туһалагша.
15. КАЗАКОВА Елена Степановнае — штукатурша.
16. МИХАЛЕВА Екатерина Изаковнае — шэрдэгшэ.
17. МАКСИМОВ Сергей Михайловичые — ахалагша мастер.
18. ПАТРУШЕВ Николай Ивановичые — фабрикын директор.
19. РОДИОНОВ Дмитрий Тимофеевичые — монтажай талаар мастер.
20. РОДИОНОВ Василий Федоровичые — столяр.
21. РОМАНОВА Зинаида Григорьевнае — бүд нэхэгшэ.
22. РОГОВСКАЯ Ольга Николаевнае — сновальщица.
23. СЕМЕНИХИНА Зоя Петровнае — мастер.
24. ТИМОФЕЕВ Петр Ивановичые — шулуушан.
25. ТИМОФЕЕВ Василий Ивановичые — шулуушан.
26. ШИРИНСКАЯ Мария Григорьевнае — мастерай туһалагша.
27. ЧЕБУНИН Ермолай Аверьяновичые — кочегар.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй түрүүлэгшэ
Д. ЦЫРЕМПИЛОН.

БМАССР-эй Верховно Советэй Президиумэй секретарь
В. ОСТРОВСКАЯ.

Улан-Удэ город, Советүүдэй Байшан, 1947 оной мартын 29.

Уялганууда амжалтатайгаар дүүргэбэ

1947 ондо үндэр ургаса хуряахын түлөө бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон «Заветы Ильича» колхозой (Ториин аймаг) членүүд хабарай тарилгада бэлэдхэхэ талаар абаһан уялганууда амжалтатайгаар дүүргэбэ. 1850 центнер тарыа хаажа, хүрэнгын фонд байгуулха түсэбөө 100 процент дүүргээ.

Тарилгада хэрэглэгдэхэ машина зэмсэгүүдээ бүгэдыень бэлэн болгонхой. 180 морид хүндэ худэлмэриһөө сүлөөлэгдэжэ, һайн тэжээл дээрэ табигданан байна. Полевой худэлмэриин үедэ хэрэглэгдэхэ 800 центнер үбһэ тэжээл бэлэдхэгдээ.

Поли дээрэ 2000 гаран шарга наг шэбхэ зөөгдэһэн ба 27 центнер үнэһэн, 17 центнер шубуунай аргал суглуулагдаһан байна.

Тарянажалай бригадануудые дүршэлтэй колхознигууд Б. Доржиев, Ц. Цыремпилов, М. Гончиков гэгшэд хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр 1947 ондо үндэр ургаса хуряаха хэрэгтэ бүхы колхознигуудаа элсүүлжэ байна.

Хабарай тарилгые агротехническэ богони болзор соо, эрхим шанартайгаар дүүргэхын зорилгоор «Заветы Ильича» колхозойхид Сахьяновагай нэрэмжэтэ артелиин членүүдтэй мүрысөөд, түрүү һууриин түлөө шууд тэмсэжэ байна.

И. Н. Баженов.

Тарилгада бэлэдхэлые харалга

КЫРЕН. **(Манай тусхай корреспондентнэ).** «17 партсъезд», «Улаан Тооро», «Улаан Шанай» колхозуудта поли дээрэ туршалгын гаралга эмхидхэгдэбэ. Тэрэнэй дүнгүүд дээрэһээ харахада, эдэ колхозуудай тарилгада ябаха морид бултадаа дундаһаа дээшэ шадалтай, машина зэмсэгүүдэйнь заһабарилгын шанар һайн ба полевой худэлмэриин үедэ худэлмэришэ моридто эдюулхэ үбһэ тэжээлээр хангагдаһан байба. Тэрэшэлэн агротехническэ хэмжээ-ябуулганууда түсэбүүдые дүүргэһэн байха юм.

Гадна, звеньевой гуримаар ажалаа эмхидхэхэ ябадалые үргэнөөр дэлгэрүүлэн, ефремовскэ звенонуудые эмхидхэ.

Мүн аймагай бусад колхозуудаар тарилгада бэлэдхэлые харалга үнгэргэгдэжэ байна.

Б. Ширеторов.

Хүрэнгын таряа гаргашалха гээшэ гэмтэ хэрэг

«Политотдел» колхоз үрһэ хааха түсэбөө миил 28 процент дүүргэжэ, Түнхэнэй аймаг соо эгээл гээгдэнхэй юм. Теэд, тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд бии байгаа бүхы аргаболомжоео дүүрэн хэрэглэжэ, үрһэ хааха түсэбөө дүүргэхэ талаар эрид хэмжээ абахын орондо, харин хаагаа болоһон хүрэнгынгөө тарыае гаргашалжа байна.

Тэрэшэлэн «Победа» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Пермяков) үрһэнэй тарыае һайнаар харууһалха ябадал хангагүй, горьтойхон тооной гречиха хулгайлуулһан байха юм. Гадна, энэ колхоз хабарай тарилгада бэлэдхэлэй бусад худэлмэринүүдые хаһа саг соонь үнгэргэжэ шадангүй, мүнөө хүртэр хамагай хойно шэрэгдэжэ ябаһаар.

Тарилгын бэлэдхэлые таһалдуулжа, хүрэнгын тарыае гаргашалжа байһан ябадал гэмтэ хэрэг мүн. Тиимэдэ иимэ гэм хэһэн хүнүүдтэ зохихо хэмжээ абаха хэрэгтэй.

Г. Дармаев.

Шэлэй завод кварталай түсэбые үлүүлэн дүүргэбэ

Улан-Удын механизированнэ ...-до шэнэ сталинска табанжэлэй ...й түсэб гүйсэдхэбэ.

Тус заводойхид квартальна ...а метр соихын шэл Эхэ орондоо ...Иигэжэ механизированнэ заводой ...ые тоогойшье ба шанарайшье ...жалта туйлга. **шэлэй заводой коллектив мартын хоердохи жэлэй түрүүшын квартал түсэбһөө гадуур 25 мянган квадрат үйлэдбэрилэн гаргажа үгөө.**

Иигэжэ механизированнэ заводой коллектив өөһэдынгөө абаһан уялталаар үлүүлэн дүүргэжэ, ехэхэн

Загаһабарилгын түрүү бригадануудаа

Кабанскын гүрэнэй загаһанай заводто хабаатай колхозуудай загаһабарилгын бригадануудаа хоорондын социалистическэ мүрысөөндэ «Красный партизан» колхозой С. И. Суворовой бригада түрүү һууриэ эзэлчэ. Энэ бригада нэгэдэхи кварталай түсэбые 280 процент (түсэбэй еһоор 60 центнер бариха байһан аад, 168 центнер баряа) гүйсэдхөө.

Тус колхозой нүхэр Понлевинай бригадын членүүд загаһа амжалтатайгаар баринад. Эдэнэр жэлэй эхилхэһээ хойшо 88 центнер эрхим шанартай загаһа баряа. Энэнь түсэбэйнь 120 процент болоно. Энээнэй эсэстэ «Красный партизан» колхозо загаһа барилгын гүрэнэй түсэб 201,5 процент гүйсэдхэжэ, энэнэ гэрэ Кабанскын гүрэнэй загаһанай заводто хабаатай колхозуудай дунда түрүү һууриэ эзэлбэ.

* * *

Кабанскын гүрэнэй загаһанай заводой Сурановай бригада завод дээрээ эрхимүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Мартын 24-эй үдэр нүхэр Сурановай бригада Байгалда нэгэ дахин губшуур табихадаа 72 центнер загаһа татажа гаргаба. Иимэ ехээр загаһа барилга хадаа энэ жэлдэ түрүүшын үзэгдэл болоно.

Тарилгада ябагшадые хангахын тула

«Дайнай һүүлэй үедэ худөө ажахые хүгжөөн дэбжүүлхэ хэмжээнүүд тухай» ВКП(б)-гэй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолой үндэһөөр Буркоопинсоюз болбол хабарай тарилгын кампаниин үедэ колхозуудта колхознигуудые үргэн хэрэглэлэй товарнуудаар хангаха ба бодото гуһаламжа үзүүлхэ хэмжээ-ябуулганууда харалба, гэбэл: 7 сабхишан, хубсаһанай 4 оедолшон, 3 фотограф, 4 парикмахернуудые худөө нютагуудта гаргаха ба үргэн хэрэглэлэй эд бараануудые аймагуудай колхозуудта худалдагдахаар эльгээхэнь. Жэшээлхэдэ, хомут тоногто хэрэглэгдэхэ һаеы, трикотажна бүд, элдэб түмөр ба шабар амһартанууд, стулнууд, ажахын корзина ба чемоданууд, бочконууд, тэргэнүүд болон бусад хэрэгсэлнүүдые олоор гаргахаар байна.

Новиков.

Нүхэр И. В. Сталинай биографиин хоёрдохи хэблэ

Нүхэр И. В. Сталинай хурьяангы биографиин заһагдаһан ба нэмэгдэһэн хоердохи хэблэл зохеогдожо гараба.

И. В. Сталинай «Хурьяангы биографиин» хоердохи хэблэл хадаа немецкэ эзэмдэгшэдтэ эсэргүү советскэ арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ зорюулагдаһан, XI-дэхи бүлэгөөр нэмээгдэбэ.

В. И. Ленин ба И. В. Сталинай ажабайдал ба ажал-ябуулга болбол манай героическа большевистскэ партиин түүхэтэй, социалистическэ революци ба агууехэ советскэ арадай түүхэтэй таһалдашагүй холбоотой байна. Маркс Энгельс хоертол адли, Ленин ба Сталин болбол бодото пролетарска хүдэлөөнэй бодото вождьнор, олон миллион ажалшадай вождьнор ба багшанар мүн. Ленин Сталин хоерой хойноһоо, шэнэ түүхэтэ үеын вождьнорой хойноһоо дахажа парти, анги, олониитэ арад зон ябаһан ба ябажашье байна. Советскэ хүнүүд хадаа революционно ябуулгынгаа эгээн түрүүшын алхамһаа эхилээд өөрынгөө ами бэ ба тэмсэлые хүдэлмэришэн ангиин хуби заяатай хододоо холбоһон, арадтаа, тэрэнэй һалбаран мандаха хэрэгтэ, тэрэнэй ашаг туһада алба хэхээр ами бээ зорюулһан, Ленин ба Сталинай ажабайдал ба ажалябуулгануудтай туйлай ехэ һонирхолтойгоор танилсажа байһаниинь мэдээжэ.

Ленинэй эрхим шаби, хани нүхэр ба соратник, тэрэнэй мүнхэ хэрэгые агуухехэ үргэлжэлүүлэгшэ нүхэр Сталинай биографи болбол партиин түлөө, революциин хэрэгэй түлөө, социализмын түлөө тэмсэлэй бүхы үеүүдтэ Ленин Сталин хоерой идейнэ таһаршагүй дүтэ ба нягта хани барисаатай байһан тухай хэлэжэ үгэнэ. Ленин Сталин хоерой ажабайдалые зохеон бэшэлгэ хадаа партиин идейнэ ажабайдалтай таһалдашагүй холбоотой гээшэ. Ленин ба Сталинай агууехэ үзэл суртал, марксизм—ленинизмын илалта түгэлдэр һургаал болбол олониитэ арад зоной дунда нэбтэрэед, обществын хүгжэлтын ударидахы угаахехэ хүсэгболоһыень бидэнэр хаража байнабди.

Өөһэдынгөө марксистска эрдэм һургаалые Ленин ба Сталинай биографинуудые үзэжэ эхилхэдэнь үргэн олон ажалшадта ойлгостой байдаг гээшэ, энэ хадаа марксизм — ленинизмын классигуудай зохеолнуудай удхашанарые, түүхэтэ зохихо үе сагтай тэдэнэй холбоотой байһые эрхимээр ойлгохо ябадалдань ажалшадта туһалха, тиин Ленин ба Сталинай зохеолнуудтай танилсалгыень хүчэгдэхэ байна.

Ленин ба Сталинай биографинуудые үзэлгэ болбол ажалшадые коммунистическэ ehoop хүмүүжүүлгэдэ агааехэ удхашанартай, большевизмые шудалалгада туһалха гээшэ. Ленин ба Сталинай биографи болбол партийна ба партийнабэшэ большевигүүдтэ большевистскэ партиин политическэ тон баян дүйдүршэлые, марксизм-ленинизмые агууехэ үзэл сурталые шудалан мэдэхэ уг үндэһэн, Эхэ ороной-го нэрэ солын түлөө ажал хэрэгтэ ба аша гаһьяануудта зөригжуулха уг үндэһэн болоно. Ажалшад хадаа Ленин ба Сталинай биографинууд дотор маһай партиин дүй дүршэлые, манай арон соо социалистическэ обществые байгуулалтада, ажабайдалда эрэглэгдээд хүгжэжэ байһан марксистско-ленинскэ теориие олохо байна.

Тиимэ дээрэһээ советскэ олониитэ зон болбол нүхэр И. В. Сталинай хурьяангы биографиин заһагдаһан ба нэмэгдэһэн хоердохи хэблэлые госполитиздадай гаргаһыень ехэ онирхолтойгоор угтажа абаха гээшэ.

I.

«Хурьяангы биографиин» түрүүшын түгэлгүүд хадаа шэнэ түхэлэй революционно-марксистска партиие байгуулхын түлөө Ленин ба Сталинай эмсэлдэ зорюулагданхай.

Нүхэр Сталин болбол большевистскэ партиие байгуулха хэрэгтэнь Ленинэй тон ойрын соратник байһаа. Энэ үедэ тэрэнэй революционно ажал-ябуулгань схэнхидээ Закавказьда дэлгэрэһэн юм. Арбан долоо-ной Сталин болбол Тифлисдэхи революционно кружогуудые ударигаша болоод байгаа. Тэрэ хадаа нусаршагүй ехээр ном үзэдэг, Маркс ба Энгельсын зохеолнуудые, народничестводо, «легальна марксизм ба экономизмда» эсэргүү бэшэгэһэн Ленинэй зохеолнуудые үзэдэг байһан юм. Сталин хадаа эрдэм түгэлдэр марксист болоһон байгаа. Тэрэ болбол хүдэлмэришэдэй кружогуудта пропагандистска эршэмтэй ябуулга хэнэ, листовкануудые гаргаһэ, стачкануудые эмхидхэнэ.

Сталин болбол антимарксистска ба оппортунистическэ шэглэлнүүдэй тэмсэл хэжэ, Закавказьеда ленинско-искровскэ большевистскэ организацинуудые байгуулһан ба тэнэй ажал-ябуулгые хүтэлбэрилһэн юм. Ленинскэ «Хүдэлмэришэн ангиие сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй Союз» хадаа Россида хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе социализмтай нэгэдүүлһэнэй түрүүшын жэшээнь байгаа, хүдэлмэришэн ангиин түрүү этэгээдүүдэй организациин үльгэр жэшээнь. Закавказьеда революционно марксистска организацинуудые байгуулха ба нягтаар жагсааха хүдэлмэридөө Сталинай халажа абаһан үльгэр жэшээнь байгаа.

Сталин өөрынгөө революционно ажал-ябуулгын түрүүшын алхамһаа эхилээд Ленинтэй хамта ябаһан байна. «Сталин болбол ленинскэ революционно онсо ухаан бэлиггэ хизаарлашагүй этигэлээр нэбтэржэ, Ленинэй замаар ябаһан юм. Тэрээнэй замһаа хэзээшье хазагайрангүй ябажа, Ленинэй наһа барааһанһаа хойшо тэрэнэй хэрэгые зоримгойгоор, лаб найдамтайгаар үргэлжэлүүлнэ» (13—14-дэхи хуудаһан).

Түрмэдэ һуужа байхадаа, Сталин болбол II съезд тухай, большевигүүд ба меньшевигүүдэй хоорондохи арсалдаанууд тухай дуулаад, Ленинэй, большевигүүдэй талада эрид шууд ороһон байха юм. Сталин хадаа 1904 оной январьда Сибирскэ сүлэлгэнһөө тэрьедэжэ, Ленинэй табиһан зорилгые дүүргэхын—партиин III съездын түлөө тэмсэл ябуулхын тулада Кавказда бусаһан байна. Энэ үедэ нүхэр Сталинай бүхы хүдэлмэринь меньшевизмдэ эсэргүү ленинскэ шугамай түлөө тэмсэлэй туг доро үнгэрөө бэлэй.

1905—1907 онуудай революциин үедэ Сталин хадаа ленинскэ стратеги ба тактика бэелүүлнэ, революциин большевистскэ уряалнуудай түлөө тэмсэл ябуулна. Ленинэй дурадхаһан резолюци соогоо партиин III съезд болбол «манай партиин эгээл дайшалхы организацинууд байһан» Закавказиин большевистскэ организацинуудай ажал-ябуулгые тусгаар тэмдэглээд, Закавказиин большевигүүдтэ алибүхы дэмжэлгэ үзүүлхыень бүхы партиие уряалһан байна.

РСДРП-эйн IV (нэгэдэмэл) ба V (лондонско) съездүүд дээрэ меньшевигүүдтэ эсэргүүсэн, Сталин болбол Ленинтэй хамта революци тушаа большевистскэ шугамые хамгаалһан юм. V съездын һүүлээр, тэрэ хадаа Бакудахи партийна хүдэлмэриие толгойлжо, Ленинэй уряалнуудые тойруулан Бакинска организациие жагсаажа, Бакугай хүдэлмэришэдэй организацинуудһаа меньшевигүүдые намнаха ба элиргүүлэн гаргахын түлөө тэмсэл ябуулһан байна. Тэрэ хадаа хүдэлмэришэн ниитые большевизмын туг доро нэгэдүүлхэ тушаа бусалма эршэмтэй ажал-ябуулга хэһэн юм. Меньшевигүүдтэ эсэргүүсэн Бакуда ябуулһан Сталинай эрид хатуу, удаан тэмсэлынь өөрынгөө аша үрые үгэһэн байна. «Сталин болбол Фиолетов, Саратов (Ефимов), Вацека Боков, Малыгин, Орджоникидзе, Джапаридзе, Шаумян, Спандарян, Ханлар, Мамедов, Азизбекев, Кязи-Мамед ба бусад шалгарһан большевигүүд—ленинецүүдэй бата хүсэнүүдые өөрыгөө тойруулжа жагсаһан байгаа» (46-дахи хуудаһан) Большевистскэ организациин үлгэлэрилхы хүсэнүүдые өөрыгөө тойруулан жагсаагаад, Сталин болбол Бакуе большевизмын хэрэм болгохо гэжэ тэмсэнэ. Бакинска пролетариат хадаа бүхэроссийска революционно хүдэлөөнэй түрүүшын зэргэнүүдтэ ябаа бэлэй.

Сталин өөрынгөө эмхидхэлэй эршэмтэй ехэ ажал-ябуулгые революционно теори зохеон найруулгатай яашагүй холбоотойгоор хэдэг байһан юм. Өөрынгөө бүри түрүүшын зохеолнууд дотор «Сталин болбол бэлигээр түгэлдэр полемист, партиин тон томо литературна ба теоретическэ хүсэн, пролетариадай политическэ вождь, Ленинэй үнэн дахагша байһанаа харуулһан юм» (25-дахи хуудаһан). Энэ үедэ хамаадаха, Сталинай зохеолнууд хадаа большевистскэ партиие бэлэдхэлгэдэ, марксистска партиин идеологическа, эмхидхэлэй, политическэ ба теоретическэ үндэһэ һууринуудые зохеон найруулга ба хамгаалгада гайхамшагта үүргэ дүүргэһэн байна.

«Партийна арсалдаанууд тухай богонихоноор» (1905 он) гэжэ өөрынгөө зохеол дотор Сталин болбол марксистска партиин идеологическа үндэһэ һууринуудые ба римталан зохеоһон ба хүгжөөһэн байгаа. Энэ зохеол хадаа большевистскэ бодол ухаанай гайхамшагта зохеолнуудта хабаадана, тэгэ хадаа «Юу хэхэб?» гэжэ Ленинэй түүхэтэ зохеолдо зайлашагүй хамаадана, гениальна ленинскэ үзэл сурталые эрид шууд хамгаалһан ба хүгжөөһэн байна. Зүндөө бүтэхэ гэһэн оппортунистическэ теориие бүта сохеод, Сталин болбол хүдэлмэришэн ангида революционно партиин ба революционно теориин үүргэ ба удхашанарые баримталан харуулһан юм.

«Пролетаринарай анги ба пролетаринарай парти» гэжэ статья хадаа марксистска партиин эмхидхэлэй үндэһэ һууринуудые хамгаалга ба баримталан тодорхойлолгодо зорюулагданхай. Энээн дотор Сталин болбол партиин уставай нэгэдэхи параграф тушаа меньшевистскэ найруулгые үй бута сохин шүүмжэлээд, «Алхам урагшаа, хоер алхам гэдэргээ» гэжэ гайхамшагта ном доторoо Ленинэй тодорхойлһон, большевизмын эмхидхэлэй идейнүүдые баримталан хүгжөөжэ, партиин уставай нэгэдэхи параграф тушаа ленинскэ найруулгые хамгаалһан байна.

«Национальна асуудалые социал-демократи ямараар ойлгоноб» гэжэ Сталинай статья хадаа национальна асуудал тушаа партиин программые баримталан тодорхойлхо хэрэгтэ ехэ нэмэлтэ болоно. Энэ статья дотор Сталин болбол марксистска диалектическэ аргые шадамараар шудалһан, национальна асуудалаар томо теоретик байһанаа харуулна. Энээн дотор хожомынь «Марксизм ба национальна асуудал» гэжэ зохеол соогоо Сталинай хүгжөөһэн идейнүүд эхилжэ хэлэгдэһэн байгаа.

«Зэбсэгтэ восстани ба маһай тактика», «Саг зуурый революционно правительство ба социал-демократи», «Реакци шангадажа байна» гэжэ хэдэ хэдэн статья ба брошюрануу доторoо Сталин болбол революциин ленинскэ теориие, ленинскэ тактическа түсэбые шууд сэхэр хамгаалһан ба хүгжөөһэн байна. Эдэ зохеолнууд хадаа большевистскэ партиин политическэ бэлэдхэлэй хэрэгтэ гайхамшагта нэмэлтэ болоһон юм.

1905 оной һүүлээр, партиин теоретическэ үндэһэ һууринуудые хамгаалха зорилгын ээлжээнэй тудаад байһан, реакциин үедэ Сталин болбол «Анархизм гү, али социализм?» гэжэ зохеолоо бэшэжэ байба. Энэ зохеол доторoо Сталин болбол анархистнуудай үзэлые шүүмжэлхэтэеэ хамта, марксистска партиин теоретическэ үндэһэ һууринуудые—диалектическа ба историческа материализмые толотомо һайнаар хамгаалһан ба хүгжөөһэн юм. Энэ зохеол доторнь социалистическэ революци ба пролетариадай диктатурын зайлашагүй байһан тухай, хуушан, II Интернационалай реформистска партинуудһаа ондоо, шэнэ түүхэлэй партиин, дайшалхы пролетарска партиин шухала байһан тухай марксистско—ленинскэ теориин гол асуудалнууд илангаяа гүнзэгыгөөр табигдаһан ба шиидхэгдэһэн, партиин стратеги ба тактикын үндэһэ һууринууд тодорхойлогдоһон байна. «Анархизм гү, али социализм?» гэжэ зохеол хадаа марксизм-ленинизмын теориде ехэ нэмэлтэ боложо, манай партиин идейнэ баялигта оронхой. Энэ хадаа «пролетариадай революционно ангиин тэмсэлэй шухала зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор марксизм-ленинизмын теориин асуудалнуудые гүнзэгыгөөр толорхойлһоной эрхим жэшээ» болонхой (41-дэхи хуудаһан).

Ленин болбол «экономистнуудтай», меньшевигүүдтэй, троцкистнуудтай, отзовистнуудтай, элдэб зүйлэй оппортунистнуудтай хатуу тэмсэл хэжэ, удаан сагай турша доторoо большевигүүдэй партиие хүмүүжүүлээ һэн. «Сталин хадаа олонтоото дайсадта эсэргүү энэ тэмсэлдэнь Ленинэй үнэн соратник, революционно-марксистска парти, большевистскэ парти байгуулхын түлөө тэмсэлдэнь үнэн түшэлгэ байгаа бэлэй» (49-дахи хуудаһан).

«Хурьяангы биографи» болбол Ленинэй дайшалхы соратнигай агууехэ образые эрхэ хүдэлгэмөөр харуулна. 1901 онһоо Сталин болбол нюуса оршон байдалда ленинскэ һургуулиин мэргэжэлтэ революционерэй эршэмтэ, героическа ябуулга хэһэн байна. 1902 онһоо 1913 он хүртэр Сталин болбол долоо дахин арестовалагдаһан, зургаа дахин сүлэлгэндэ эльгээгдэһэн, таба дахин сүлэлгэнһөө тэрьедэһэн байха юм. Хаанай сатрапуудай галзуу мүрдэлгэнүүд хадаа агууехэ революционерэй дура зоригые даража шадаагүй һэн. Сталин болбол партиин интересүүдые, хүдэлмэришэн ангиин интересүүдые, революциин интересүүдые хэзээшье түрүүшын һуурида табидаг байна.

Пражска конференци (1912 он) хадаа большевистскэ партиин бэеэ даанхай байха ябадалда эхи табиһан юм. Конференци хадаа энэ үедэ вологодско сүлэлгэндэ байһан Сталиниие партиин Центральна Комитедэй член болгожо заочкоор һунгаһан байгаа. Ленинэй дурадхалаар, партиин ЦК-гэй Русска бюрогой хүтэлбэри Сталинда даалгагдаа һэн. Сталин болбол сүлэлгэнһөө тэрьедэжэ, богонихон болзор соо «сүлэдэ» байха зуураа, шэнэ революционно дэбжэлтые хүтэлбэрилхэ тушаа түйлай ехэ хүдэлмэри ябуулһан байгаа.

II.

Шэнэ революционно дэбжэлтын болоһон үедэ (1912-1914 онуудай) Ленин ба Сталинай бүхы хүдэлмэриин гол ябуулгань хадаа хаанта засаг ба буржуазиин диктатурые үнагааха, засагые хүдэлмэришэн ангиин дайшалан абаха хэрэгтэ олон миллион ажалшадые ударидажа шадаха ниитэ хүдэлмэришэдэй партиие һэргээн байгуулгада зорюулагданхай байгаа.

ЦК-гэй Русска бюрое толгойлжо Сталин болбол Россидохи бүхы партийна хүдэлмэриие хүтэлбэрилжэ байгаа. Тэрэ хадаа партиин организацинуудые бүхэжүүлхэ ба олониитэ зоной дунда тэдэнэй нүлөөлгые дэлгэрүүлхэ тушаа эршэмтэй ажал-ябуулга хэһэн юм. Ленинэй заабариин ehoop, нүхэр Сталинай үүсхэлээр, партийностиин түлөө, ниитэ хүдэлмэришэдэй революционно партиие байгуулхын түлөө тэмсэлэй түлөг дундань байһан, «Правда» гэжэ легальна большевистскэ газетэ байгуулагдаа һэн. «Правда» хадаа большевистскэ партиин нюуса гуламтануудые тойруулан легальна организацинуудые жагсааһан ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе тодорхой уг зорилгодо — революциие бэлэдхэлгэдэ хандуулһан юм.

Энэ үедэ Ленин Сталин хоер үшөө бүри нягта холбоотой болоһон байгаа. 1912 ондо Сталин хадаа Ленинтэй бэеэрээ уулзаха ба партийна хүдэлмэришэдтэй хамта ЦК-да болохо зүблөөндэ хабаадалсахын тулада Краковта хоер дахин ошоһон байна. Хилын саана байха зуураа, Сталин болбол «Марксизм ба национальна асуудал» гэжэ өөрынгөө гайхамшагта зохеолые бэшэһэн юм.

«Марксизм ба национальна асуудал» гэжэ Сталинай зохеол хадаа дайнай урда тэй национальна асуудал тушаа уласхоорондын арене дээрэ большевизмын тон томо зохеол байгаа гээшэ һэн. Энэ хадаа национальна асуудал тушаа большевизмын теори ба программна декларацы байһан юм. «Энэ зохеол дотор национальна асуудал тушаа II интернационалай ба ленинизмын — хоер арга, хоер программа, хоер үзэлэй ондо ондоо байһаниинь эрид хүрсаар, хүсэтэйгөөр харуулагдаһан байна» (54-дэхи хуудаһан).

1914 оной зун эхилһэн империалистическэ дайн соо II интернационалай партинууд хадаа пролетариадта урбажа, буржуазиин талада ороо һэн. Хэрбээ II Интернационалай партинуудай урбаагүй байгаа һаань, хэрбээ дайн сэрэгые үүсхэгшэдтэ эсэргүүсэн хүдэлмэришэн ангиие тэдэнэрэй бодхоогоо һаань, дайн хадаа тиимэ һандарал һүйд хэжэ шадахагүй бэлэй, харин тиимэ ехэ хүсэтэйгөөр дэлгэржэ огтошье шадахагүй байжа магад һэн ха.

Имагта большевигүүдэй парти — Ленин ба ленинецүүд —хадаа империалистическэ дайнда эсэргүүсэн эрид шанга тэмсэлэй тугые үргэһэн юм. Холын Туруханска хизаарта сүлэлгэндэ байһан, бүхы юумэнһээ, Ленинһээ ба партийна центрнүүдһээ таһаранги байһан. Сталин хадаа дайн сэрэг, амгалан тайбан байдал ба революци тушаа асуудалнуудаар ленинскэ интернациональна позици эзэлһэн байха юм. Тэрэ хадаа Ленинтэ бэшэгүүдые бэшэнэ, сүлэлгэндэ байһан большевигүүдэй суглаануудаа дээрэ үгэ хэлэнэ, партийна организацинуудые бүхэжүүлхэ тухай, хүдэлмэришэн ангиин эрхим хүнүүдые нягтаар жагсаахаа тухай анхаралаа табиһаар лэ байгаа.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциие бэлэдхэлгэ ба үнгэргэлгэдэ нүхэр Сталинай үүргэнь түйлай ехэ байха юм. Событинууд хадаа шадамар ба уян бэрхэ тактика ябуулхыень партиһаа эрилтэ хэжэ, урагшаа эршэмтэйгээр дабшажа байһан. Түүхын энэ орео үедэ Сталин болбол Ленинтэй хамта олониитэ зоной тэмсэлые ударидана. дайсадые дарахын тула хүдэлмэришэн ангиин илалтые эмхидхэнэ. Ленин ба Сталин болбол партиин уряалнуудые тойруулан олон миллион арад зониие элсүүлхэ, политическэ арми эмхидхэхэ, дайсанда шиидхэхы сохилтонуудые хэхэ үеые шолэн олохо талаар үзэгдэдүй шадабари харуулаа. Өөрынгөө хүдэлмэриин энэ үе тухай Сталин иигэжэ хэлэнэ гэбэл:

«Би хадаа түрмэ болон сүлэлгэнүүдээр зайһанайнгаа һүүлээр, партиин дура зоригоор Ленинград эльгээгдэһэн, тэрэ 1917 онниие һанаандаа оруулнаб. Тэндэ, ород хүдэлмэришэдэй дунда, бүхы оронуудай пролетаринарай агууехэ багша — нүхэр Ленинтэй яашагүй дүтэ байхадаа, пролетариат ба буржуазиин агууехэ байлдаануудай шуурган соогуур, империалистическэ дайнай оршон-байдалда би болбол хүдэлмэришэн ангиин агууехэ партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэниинь байха гээшэ юуб гэжэ ойлгоо бэлэйб».

1917 оной мартда сүлэлгэнһөө Петроград бусажа ерээд, Сталин болбол Молотовтой хамта Центральна Комитедэй болон большевигүүдэй Петербургска комитедэй ажал-ябуулгые хүтэлбэрилнэ. Большевистскэ организацинууд хадаа революци хэхэдээ Советүүдэй үүргэ ба зорилгонууд тухай, сагзуурын правительствода хандалга тухай хүтэлбэрилхы заабаринуудые Сталинай статьянууд дотор оложо абадаг һэн. Партиин олонхи членүүдтэй хамта Сталин хадаа меньшевистско-эсеровскэ хоргодолгодо эсэргүүсэн, сагзуурын правительствые eho тэдыгээр дэмжэхэ тушаа Каменев ба бусад оппортунистнуудай эзэлһэн хахад-меньшевистскэ позицида эсэргүүсэн хэлэһэн байна.

Хилын саанаһаа Ленинэй ерэмсээр (1917 оной апрель), Сталин болбол партиин бүхы хүдэлмэриин түлэг дундань ябажа, Ленинтэй нягта барисаатайгаар хүдэлмэрилһэн юм. 1917 оной майда ЦК-гэй Политбюро байгуулагдажа, Сталин хадаа тэрэнэй членүүдэй нэгэниинь боложо һунгагдаһан байна. Сталин хадаа тон ехэ харюусалгатай, тон ехэ бэрхэшээлтэй зорилгонуудые дүүргэнэ. Нюуса байдалда Ленинэй орохо баатай болоһон июльска событинуудай һүүлээр, Сталин хадаа Центральна Комитедые болон тэрэ үедэ элдэб нэрэнүүдтэйгээр гаража байһан, партиин центральна органиие бэеэрээ хүтэлбэрилнэ. Сталин болбол Ленинтэй таһалдашагүй холбоотой байдаг байгаа. «Сталин болбол контрреволюционернүүдэй сүүдтэ Ленин ошохогүй һэн гэжэ эрид хатуугаар хэлэжэ, контрреволюционно Сагзуурын правительствын сүүдтэ Лениниие үгэхэ гэһэн урбагшад Каменев, Рыков, Троцкий гэгшэдэй дурадхалые буруушаажа, партиин тулада, манай арадай тулада, бүхы хүн түрэлтэнэй тулада Ленинэй үнэтэ ами наһые абарһан байна» (63-дахи хуудаһан). Свердловтой хамта Сталин болбол партиин VI съездын хүдэлмэриие хүтэлбэрилжэ, тэрээн дээрэ ЦК-гэй тоосооло алидхэл болон политическэ байдал тухай элидхэл хэһэн юм. Росси дотор социалистическэ революци илажа шадахагүй гэһэн өөһэдынгөө бурьтанхай тулюур «теориие» гаргахаар һэдэһэн троцкистска капитулянтнуудта энэ съезд дээрэ Сталин эрид хатуу сохилто үгэһэн байгаа. Тэрэ хадаа иимэ мэргэн үгэнүүдые хэлээ һэн гэбэл «Имагтал Росси хадаа социализмда зам табиһан орон боложо болохо байһаниинь арсалтагүй...» Имагтал Европа хадаа манда зам заажа үгэхэ юм гэһэн хуушаржа хосорһон үзэлые хаяха хэрэгтэй. Догматическа марксизм ба зохеон байгуулагша марксизм гэжэ бии юм. Би хадаа һүүлшынхииень баримталнаб».

«Сталинай хүтэлбэреэр, Ленинэй заабаряар, партиин VI съезд хадаа восстанида бэлэдхэлгын съезд болоһон юм. Съезд болбол зэбсэгтэ восстанида, пролетариадай диктатурые дайшалан абалгада партиие зорюулаа һэн» (64-дэхи хуудаһан).

Ленинтэй хамта Сталин хадаа зэбсэгтэ восстаниин бодото үүсхэгшэнь байһан юм. Тэрэ хадаа восстаниие хүтэлбэрилхэ тушаа партиин эмхидхэлэй центрые ударидажа байгаа. Восстаниие бэлэдхэхэ ба үнгэргэхэ тушаа бүхы һудаһануудтэ тэрэнэй парта хамтарһан байгаа. **«Ленин ба Сталин болбол парти ба хүдэлмэришэн ангиие социалистическэ революцида, зэбсэгтэ восстанида зоримгойгоор ба лаб найдамтайгаар, хатуугаар ба болгоомжотойгоор ударидаһан байна. Ленин ба Сталин болбол Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциие үүсхэгшэд ба эмхидхэгшэд мүн. Сталин хадаа Ленинэй тон ойрын хани мүн. Тэрэ хадаа восстаниие бэлэдхэлгын бүхы хэрэгые бэеэрээ хүтэлбэрилөө һэн»** (65-дахи хуудаһан).

Зэбсэгтэ восстани 1917 оной октябриин 25-да (ноябриин 7) илаһан байна. Энэ үдэр хадаа шэнэ засагай түрэһэн үдэр болонхой. Энэ үдэр хадаа обществын хүгжэлтын түүхэтэ процесстэ хубилалтын үе болоһон юм. «Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци болбол байдалые үндэһөөрнь хубилгаһан байна. Октябрьска революци хадаа бүхы дэлхэйе хоер система — капитализмын система ба социализмын система болгожо хубааһан байна. Большевигүүдэй парти болбол шэнэ ушарбайдалтай дайралдажа, шэнэ туйлай ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ ehотой болоһон юм. Хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй формонуудынгые үндэһөөрөө хубилһан байна» (67-дахи хуудаһан). Илалта түгэлдэр революци хадаа Ленин ба Сталиниие советскэ правительствын толгойдо табиһан байна.

Ленинэй дурадхалаар парти болбол хүдэлмэриин тон харюусалгата участогуудые ходоодоо Сталинда даалгадаг һэн.

Россин олонтоото национальностынууд хэнэй хойноһоо ябаха байһанһаань советскэ засагай хуби заяанай нилээд дулдыдаха болоод байхадань, СССР дотор национальна асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэ парти ба советскэ засага хүдэлмэриие Сталин толгой

Интервентнүүд ба г контрреволюциин дээрмэшэ бол залуу советскэ респу үхэлэй аюул тохеолдуулаад дань, Сталин болбол эгээл хы ба революцида аюултай нууд дээрэ ябана. Тэрэ хад шухала стратегическа тус зохеожо байһан ба граж дайнай фронтнууд дээрэ тон аюулнуудые усадхажа, зохео гуулагша туйлай ехэ энерг руулна. Царицын шадар ба шадар, Петроград шадар ба киндэ эсэргүү, баруун зүгтэ Польшодо эсэргүү ба урда Врангельда эсэргүү—хаанашь линай булад хатуу дура зо стратегическэ гени хадаа р циин илалтые хангана. болбол Советскэ ороной х гые эмхидхэхэ ба хүтэлбэрил рэгтэ Ленинэй гол тулгуурин гаа» (80—81-дэхи хуудаһан).

Интервентнүүдтэ эсэргүү д илалта түгэлдэрөөр дүүрэһэнэ лээр ороной ажахын ажаба бүхы асуудалнууд туша шэ заабари зохеон найруулха гэжэ партиин үмэнэ табигда Дайн сэрэгые усадхажа, а тайбанай ажахын байгуула ороһоной нгоо һүүлдэ, дайн сэ блокадын оршонбайдалаар би гогдоһон, сэрэгэй коммунизм гуримые үргэлжэлүүлхэ б байгаагүй. Хүдэлмэришэд ба шадай союзай ажахын шэнэ т һуури байгуулха шухала болоо Троцкистнууд ба бусад ан тийна группировканууд хадаа эшэ заабари зохеон найруулг партида һаад хэхэ гэжэ байгаа. Троцкистнууд хадаа гэй коммунизмын «шүрэбые с дань мушхаха» гэжэ дурадхал лэй. Тэдэнэр хадаа ниитэ зо хооһоор баалаха ба команде гэһэн өөһэдынгөө урбанги по каар хүдэлмэришэдэй партийна зониие партида эсэргүүгээр бо хо, советскэ засагай ажаба аюул тохеолдуулха гэжэ эрм һэн байгаа.

«Ленинтэй хамта Сталин б партийна шугамые хэлбэришэгүй бэелүүлһэн ба хамгаалһан, п эдэ бүхы дайсадые бута байха юм. Профсоюзна дискус үедэ Сталин хадаа ленинскэ формые тойруулан партиие н жагсаажа, антиленинскэ груп кануудтай тэмсэлые эмхидхэ тэлбэрилөө һэн» (86-дахи хуудаһан).

Энээнэй зүб байһыень шэнэ номическа политикын түрүүшын харуулһан байна. 1922 оной н да Моссоведэй пленум дээрэ хэлэхэдээ, Ленин болбол «нэ Россиһоо социалистическэ Р бии болохо» гэжэ лаб найдам гаар хэлэһэн юм.

1922 оной апрельдэ Центр Комитедэй пленум хадаа Ле дурадхалаар Сталиниие ЦК-гэй нералына секретарь болгожо һ һан байна.

1924 оной январиин 21-дэ, б шевигүүдэй партиин вождь ба т нэ табигша, бүхы дэлхэйн ажал дай вождь Ленин наһа бара бэлэй.

Январиин 26-да Советүүдэй Б союзна II съездын траурна засе нээгдээ һэн. Заседани дээрэ н Сталин үгэ хэлэһэн байна. Тэрэ даа ленинскэ захяануудые д бди гэжэ бүхы партиин нэ агууехэ тангариг үгэһэн байна.

«Энэ болбол өөрынгөө багш вождьдо, хэтэ заяанда мүнхэ шожо байха Лениндэ большев скэ партиин үгэһэн тангариг б гээшэ. Парти болбол Сталинай тэлбэреэр энэ тангаригаа алдар лотойгоор дүүргэһэн ба дүүрг шье байһаар» (95-дахи хуудаһ Ленинэй наһа бараһан ушар даа советскэ гүрэнние унал хүргэхэ гээшэ гэжэ партиин д сад, советскэ засагай дайсад б һан байгаа. Парти, советскэ з хадаа хүндэ хүшэр ба орео зо гонуудаа дүүргэжэ шадахагүй г бодомжолһон байгаа. Харин дай өөһэдынгөө бодомжолгонуудые х хэдээ эндүүршэһэн юм. Лени хэрэг мүнхэ байна.

«Ленинэй хэрэгые эрхимээр х жа абагша ба агууехээр үргэл лүүлэгшэ, большевистскэ парт эрхим хүбүүн, Ленинэй гайхамша шаби — Сталин болбол Лени тугые, партиин тугые үндэр дэ үргэжэ, саашадань мандуул байна» (93-дахи хуудаһан).

Ленинэй илалта түгэлдэр туг ро агууехэ советскэ арад ажал жа байна. Арад болбол Ленин өөрынгөө улаан зүрхэн дотор х галжа ябадаг гээшэ, харин тэрэ мүнхэ зохеол — ленинизм х большевистскэ партиин, совет арадай ажал-ябуулгые унтарш гэрэлээр туяатуулна. Ленинэй н

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта

...лэл...хэр И. В. Сталинай биографиин хоёрдохи хэблэл

(*Үргэлжэлэл*)

...аруун зүгһөө алас дурна ..., урда зүгһөө хойто зүг ...нэ дэлхэйн тэмдэг туяа ...

III.

...Ленин болбол Советскэ ...абайдалай хүндэ хүшэр ...эрнээ холодошоһон байн... Капиталистическэ дэлхэй ...уурын, зарим тэды ста... үедэ ороод байгаа; ...о хүсэнүүд хадаа хүдэлмэ...нгида добтолго хэхээр ... байгаа. Советскэ орон ...рбэнжэлэй империалисти...йнай бэ интервентнүүдтэ ...рбанжэлэй дайнай хүндэ ...шолонгуудые үшөө усад... ...гаа. Ороной улам бүри ... байгаа эрилтэнүүдһээ со...скэ индустриин ургал...эд байгаа. НЭП-эй үн... дээрэ капитализм ба со... хоорондо «Хэн—хэнийе» ...гэһэн эрид хурса тэмсэл ...йгаа бэлэй.

...ажахые һэргээн бодхоол... болоҗо байгаа. Манай ... перспективүүд тухай ...ын хуби заяа тухай ...үүд хадаа манай партиин ...хэ хүсэтэйгөөр табигдаад ...м. Энэ орео оршонбайдал ...нэй агууехэ тугые хам... тулада, Ленинэй захяануу... ...улан партиие жагсааха. ...нар, зиновьевещүүд болон ...дуудай «түсэбүүдэй» рес... ...ка удхые элирүүлхэ ба ... Россиие социалистическэ ...лгохын түлөө тэмсэлдэ бү... ...эришэн ангиие бодхоохын ... Сталинай гениальна хёрхо ... тэрэнэй гүн ехэ ухаан ба ...үй дура зориг хэрэгтэй ...м.

...дэхи эрхэбайдалда троц... ...даа социалистическэ об... ...байгуулалтын зам дээрэхи ...ынь байгаа һэн.

...наһа барамсаарнь, лени... ...арша дайсан Троцкий ба ...туһамаршад хадаа партиие ..., тэрэниие ленинскэ ... хазагайруулха ба манай ...огор капитализмые дахин ...а ушар байдалые бэлэдхэ... ...ада большевистскэ партида ...бтолго хэнэн юм.

...лин болбол троцкистска ка... ...нуудай «платформын» по... ...э удхые элирүүлэн тодо... троцкистнартай хэхэ эрид ...эмсэл дотор партиин ажа... ...ал хосорхо тухай, рево... ...буби заяан тухай үгэ хэ... ...гэжэ харуулһан байна. ... болбол ЦК-е тойруулан ... жагсаагаа, троцкизмые ...гые эмхидхээ, манай орон ...оциализмын илалтын түлөө ...ин тэмсэлдэ бүхы партиие ...

...ндо хэблэгдэжэ гараһан. ...змын үндэһэ һууринууд ту... ...талинай зохеол хадаа пар... ...нэ энэ тэмсэлдэ гайхам... ...э удхашанартай байһан юм ...ол дотор — империализм ...летарска революциннуудай ...ксизм байһан ленинизмын ...ескэ үгнэгэлы баримталалга ...эн бэрхэ найруулалга үгтэн... ...ксистска теориин хүгжэл... ...нинэй оруулһан шэнэ, тус... ...үйлнүүд элирүүлэгдэнхэй. ...змын асуудалнуудай иимэ ...й тобшолол хэгдэһэн, ле... ...ргэн идейнэ бүхы удхые ...шэнэ үеын ehoop суглуул... ...аража үзэһэн, гансахан энэ ...дал хадаа, — гэжэ «Ху... биографи» дотор хэлэгдэнэ. ...ализм—ленинизмын наукын ...дэ ураншаа түйлай ехэ ...олонхой» (98—99-дахи хуу... «Ленинизмын үндэһэ һуури... ...хай» Сталинай зохеол бол... ...ы дэлхэй дээрэхи большеви... марксистско-ленинскэ тео... ...уса зэбсэг байһан ба бай... ...

...орон дотор социализмын ...тухай ленинскэ һургаалые ...лан тодорхойлолго ба саа... ...үгжөөлтэ хадаа Сталинай ...ехэ аша туһань мүн. Капи... ...ескэ хүреэлэлгын эрхэ бай... ...буржуазна оронууд дотор ...дин долгиной сагзуура ... байхада, ажахын ехэшэг ...элнүүдэй оршонбайдалда ...он доторхи — капитализ... ...кистско-зиновьевско рес... ...нуудаар тухирагдаһан, бү... ...харша хүсэнүүдэй эрид ...й боложо байхада, — нэгэ ...отор социализмын илаха ... тухай Сталинай хүгжөөһэн ...эн һургаал хадаа эмхидхэхэ ...лхэ түйлай ехэ хүсэн болб... ...Эдэ болбол илалтадаа ...сүхэрхэгүй найдабаряар ...ба хүдэлмэришэн ангиие зэб... ...бүхэли түүхэтэ эпохын тур... ...оо социализмын мандахын ...тэмсэлэй эли тодо ба болото ...мые үгөө. Нэгэ орон дотор социализмын илаха байһан тухай «Октябрьска революци ба ород коммунистнарай тактика» (1924 оной декабрь) гэжэ Сталинай элитэ зохеол соо баримталан тодорхойлогдоһон ба хүгжөөгдэһэн теоретическэ һургаал хадаа партиин бүхы членүүдтэ заабол хабаадаха, партиин хуули боложо XIV партконференциин (1925 он) түүхэтэ тогтоолнуудай үндэһэ һуури болон ороһон байна.

СССР-эй ажахы болбол дайнай урда тээхи хэмжээндэ хүрэхэ дутэлжэ байһан, түүхэтэ хүгжэлтын тэрэ үедэ, энэ хадаа гээгдэнги аграрна ороной хэмжээн гээшэ гэжэ хараадаа абаад, партиин XIV съезд (1925 оной декабрь) дээрэ партиин вождь ба агууехэ теоретик Сталин болбол социалистическэ индустриализациин бүхэли программые партиин генеральна шугамай үндэһэ һуури болгон добжүүлһэн байна. Ленинскэ заабаринуудые хүтэлбэри болгон дахажа, дүнда шадалтай таряашадтай хүдэлмэришэн ангиин бата бэхи союз байгуулха политикые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэ хадаа ороной социалистическэ хубилалтын амжалтын тулада тон шухала зорилго гээшэ гэжэ Сталин илангаяа ехээр тэмдэглэдэг бэлэй. Таряашадтай хамта, заабол таряашадтай хамта ба заабол хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэри доро социализм байгуулха хэрэгтэй гэжэ партиие Сталин саг үргэлжэ һургана.

«Ленинизмын асуудалнууд тушаа» (1926 он) гэжэ түүхэтэ зохеол соогоо Сталин болбол Зиновьев ба Каменев гэгшэдэй ликвидаторска болон капитулянтска «философиие», мүн СССР-ые богоолшолхо ба тэрэниие империалистическэ хобдог зольбонуудта үгэхэ гэһэн тэдэнэрэй урбанхай «түсэбые» идейнэ талаар үй бута сохеод, ороной индустриализацилха ба социалистическэ общество байгуулха хэрэгтэ партиба хүдэлмэришэн ангиие зорюулһан байна.

«Этигэхэгүй хүнүүд ба капитулянтнууд, троцкистнар ба зиновьевещууд, бухаринещууд ба каменевууд гэгшэдтэй хэһэн энэ тэмсэл соо,—гэжэ «Хуряангы биографи заана — Ленинэй наһа бараһанай һүүлээр Ленинэй агууехэ тугые хамгаалһан Ленинэй захяануудые тойруулан партиие жагсаһан, ороной индустриализацилха ба хүдөө ажахые коллективизацилха үргэн зам дээрэ советскэ арадые гаргаһан Сталин, Молотов, Калинин, Ворошилов, Куйбышев, Фрунзе, Дзержинский, Каганович, Орджоникидзе, Киров, Ярославский, Микоян, Андреев, Шверник, Жданов, Шкирятов ба бусад составтай партиин хүтэлбэрилхы гол хүсэнүүд эсэслэн тогтоһон юм. Энэ ядрогой хүтэлбэрилэгшэнь, парти ба үрэнэй ударидагша хүсэниинь нүхэр Сталин байгаа.

Парти ба арадай вождиин зорилгонуудые мэргэн бэрхээр дүүргэжэ, бүхы советскэ арадай бүрин дэмжэлгэтэй байһан Сталин өөрынгөө ажал-ябуулгада өөрыгөө тоохо, мэдээрхэхэ, өөрыгөө һайрхаха ябадал огтошье гаргадаггүй байгаа. Немецкэ уранзохсолшо Людвиг гэгшэдэ үгэһэн интервью соогоо. манай эхэ ороние һайжаруулан хубилгаха хэрэгтэ гениальна Ленинэй агууехэ үүргые тэмдэглэхэ зуураа, Сталин болбол «Намайе хэлэхэ болоо һаа, би Ленинэй миил шабинь гээшэб, тиин би тэрэнэй эрхим шабинь байха гэһэн хүсэлэнтэйб» гэжэ өөр тухайгаа юрэ мэдүүлһэн байха юм» (104—105-дахи хуудаһан).

Социалистическэ обществые байгуулха сталинска программые хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэлэй удаадахи арбанжэл хадаа социально-экономическа тон үүнэгэ хубилалтануудай болоһон агууехэ үүргэ байгаа, тус үе дотор советскэ обществын экономическа ба ангиин байгуулалтада гол хубилалтанууд болоо. Сталин болбол түүхэтэ тон ехэ ба орео эрьелтэнүүдтэ парти ба арадые өөрынгөө хойноһоо найдамтай гаар дахуулан ябажа, социализмын байгуулалтатай холбоотой бүхы эрмэлзэлгэнүүдые үүсхэгшэ, зорилгжуулагша ба эмхидхэгшэ байдаг гээшэ. «Хараалһан уг зорилго тээшэ ябаһан зам дээрэхи бүхы хаалтануудые эбдэжэ, ангиин дайсанай маневрнуудай хойноһоо хёрхоор хаража, тэрэнэй ойрын сагай ябуудгые тодо һонороор уридшалан мэдэжэ, добтолгын ябаса дотор хүсэнүүдээ мэргэн бэрхээр хубаарилан табижа, эзэлһэн позицинуудаа бүхэжүүлжэ, амжалта хүгжөөхын тулада резервнүүдээ хэрэглэжэ, пролетарска революциин гениальна стратег хадаа зоримгойгоор ба хэлбэришэгүйгөөр, нарин нягтаар ба болгоомжотойгоор партиие ураншаа ударидаһан байна» (115—116-дахи хуудаһан).

Ленинэй заабаринуудта тушэглэжэ, Сталин болбол ороной социалистическэ индустриализаци тухай һургаал зохеон найруулһан байна. Туйлай ехэ ба тэрэ үедэ экономическа талаараа гээгдэнги орон байһан Советскэ Союзай индустриализациие бэелүүлгэ хадаа угаа ехэ бэрхэшээлтэй байһан юм. Богоолшолгын урьһаламжануудые гадаада талаһаа абалгүйгөөр, индустриализацида шухала суглуулбариин эшэ үндэһэнүүдые олохо, олонтоото техническэ кадрнуудые бии болгохо хэрэгтэй байгаа. Ажалша олониитэ зониие мүлжэхэ, эзэмдэлгын дайнуудые хэхэ, колониууд ба бэеэ даанхай бэшэ оронуудые шуһата муухайгаар тонохо мэтээр капиталистическэ үрэнүүдэй хэрэглэгдэдэг суглуулбариин иимэ муу муухай эшэ үндэһэнүүдтэ Советскэ Союзай хандажа шадахагүй байһаниинь мэдээжэ. Арга хэрэгсэлнүүдые орсн дотороо бэдэржэ олохо хэрэгтэй байгаа.

Партиин XIV съезд дээрэ политическэ тоосоото элидхэл соогоо. «Агууехэ хубилалтын жэл», «Ажахынхидай зорилгонууд тухай», «Шэнэ оршонбайдал—ажахын байгуулалтын шэнэ зорилгонууд» ба бусад хэдэ хэдэн түүхэтэ зохеолнууд соогоо Сталин болбол ороноо индустриальна еһоор хубилгаха ба саашадань социалистическэ ажаүйлэдбэриие хүсэн түгэлдэрөөр хүгжөөхэ бүхэли программые үгэһэн байна. Хүндэ индустриие ба тэрэнэй гол болохо машинабайгуулалтые хүгжөөхэ гэһэн социалистическэ индустриализациин удха тухай, социалистическэ суглуулбариин эшэ үндэһэнүүд тухай, индустриализациин үндэр темпнүүдэй шухала байһан тухай, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, юумэнэй өөрынь сэнгые доошолуулха, ажалай жаяг заршамай түлөө тэмсэхэ тухай, арбилалтын журам тухай ба бусад асуудалнууд тушаа Сталинай, тон шухала заабаринууд хадаа олон миллион хүнүүдэй дайшалхы программа болоһон ба өөрынгөө бүхы удхашанарые мүнөө хүртэр алдаагүй байһан зандаа.

Сталин болбол индустриин шэнэ һалбаринуудай, оборонно ажаүйлэдбэриин байгуулалтые үүсхэгшэ, Сталинградска тракторо-строй, Днепростройй, Магнитострой, Уралмашстрой, Кузнецкстрой гэхэ мэтэ социалистическэ бусад хэдэн олон байгуулалтануудай хүтэлбэрилэгшэ мүн. Шахтинска хэрэгэй урогуудые хараадаа абажа, Сталин хадаа хүдэлмэришэн ангиин дундаһаа техническэ шэнэ кадрнуудай бэлэдхэлгые түргэдхэхыень партиие уряалһан байна. «Ажахынхидай зорилгонууд тухай» түүхэтэ үгэ соогоо (1931 он) Сталин болбол техникын асуудалнууд тээшэ партиин анхаралые хандуулһан, «Большевигүүд техникые шудалха еһотой», «Реконструкциин үедэ техникэ бүгэдые шиидхэхэ байна» гэһэн тон шухала заабаринуудые үгэһэн юм.

Индустриализациин асуудалнууд тушаа Сталинай заабаринууд ба уряалнууд хадаа олон миллион хүдэлмэришэдэй дайшалхы программа болоо, социалистическэ мүрысөөнэй ба габшагай ажалай түйлай ехэ хүсые хэрэг дээрэнь бии болгоо. Үйлэдбэриин социалистическэ арга хадаа капитализмын үедэ жэрхэштэй тээбэри байһан ажалые нэрэ-түрын хэрэг, алдар солын хэрэг шэн габьяа ба баатаршалгын хэрэг болгожо, ажалай удхые үндэһөөрнь хубилгаа.

Чемберленһээ эхилээд Троцкий хүртэрөө бүхы реакционно хүсэнүүдэй галзуу шангаар эсэргүүсэжэ байбашье һаань, ороноо индустриализацилха тушаа партиин генеральна шугамай шиидхэхы амжалтанууд 1927 оной эсэстэ тодороод байһан юм. «Хэн—хэнийе» илахаб гэһэн асуудал ажаүйлэдбэри тушаа социализмын тала тээшэ шиидхэгдээд байгаа бэлэй. Түрүү, ураншаа байгаа социалистическэ ажаүйлэдбэри ба таряашадай гээгдэнги бугархай, жэжэ товарна ажахын хоорондохи—социалистическэ обществын экономическа байгуулалтадахи зүрилдөөнүүд бүри хүрсаар тодорһон байна. Нэгэн талаһаа—капитализмые усадхаһан социалистическэ томо ажаүйлэдбэри, нүгөө талаһаа—зүндөө, ниитэ масштаб соо капитализмые бии болгодог байһан, таряашадай үмсын ажахы — иимэ хоер ондоо үндэһэ һуури дээрэ советскэ засаг үни удаан байжа шадахагүй байһан юм. Советскэ байгуулалтын хүгжэлтын материальна хэрэглэмжэнүүд, экономическа тон шухала эрилтэ хадаа олон миллион таряашадай ажахын үйлэдбэрилхы аргые шэнэ, социалистическэ гуримаар үндэһөөрнь хубилгахые эрилһэн байна.

Жэжэ ажахы хадаа ядаралһаа хагасахагүй юм, таряашадай жэжэ ажахыһаа томо коллективнэ газар таряаланда орохо шухала гэһэн Ленинэй сэсэн мэргэн заабаринуудта. тэрэнэй кооперативна түсэбтэ тушэглэжэ, Сталин болбол хүдөө ажахын коллективизациин теориие зохеон найруулжа, хэрэг дээрэнь бэелүүлһэн байна. «Талхнай фронт дээрэ», «Агууехэ хубилалтын жэл», «СССР дотор аграрна политикын асуудалнууд тушаа», «Амжалта нуудһаа толгойн эрьелтэ», «Деревнидэхи хүдэлмэри тухай» ба бусад гайхамшагта хэдэ хэдэн зохеолнууд соогоо Сталин болбол хүдөө ажахын коллективизациин туйлай ехэ программаар парти ба хүдэлмэришэн ангиие зэбсэглэһэн юм. Партиин XV съездын (1927 оной декабрь) тогтоолнуудһаа эшэ абажа, большевигүүдэй парти ба советскэ үрэн болбол деревниие революционно тон үүнэгэлгөөр хубилгахын тулада шухала бүхы эрхэбайдалые аажамаар бэлэдхэһэн байна. Парти ба Советскэ үрэн хадаа деревнидэ үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые бии болгожо байгаа, шэнэ техникые (тракторнууд, комбайнууд ба бусад) нэбтэргүүлэн дэлгэргүүлжэ байгаа, социалистическэ газартаряалангай эмхидхэгшэд ба технигүүдэй кадрнуудые бэлэдхэжэ байгаа.

Деревнидэ капиталистическэ харилсаануудые дураарнь хүгжөөхэ тушаа хосоролтын замые дурадхаһан баруунай капитулянтнуудай (Бухаринай, Рыковэй, Томскиин ба бусадай) реставраторска, кулацка удхыень элирүүлэд Сталин болбол баруунайхидта эсэргүү тэмсэл соогоо бүхы партиие нягтаар жагсаажа, орон доторхи эксплоататорска һүүлшын ба эгээл олонтоото анги—кулачествые добтолгодо хүдэлмэришэн ангиие, үгытэй ба дунда шадалтай таряашадые бодхожо ударидаһан байна. Агууехэ диалектик Сталин хадаа хэдэн арбаад миллион таряашадай ажахын шэнэ, колхозно замда орохо бодотоороо шухала байһыень баталан харуулаа; кулачествые хизаарлаха ба түрихэ гэһэн хуушан политикаһаа—хаа-хаанагүй коллективизаци хэһэнэй үндэһэ һуури дээрэ анги байһан кулачествые усадхахын шэнэ политикада орохо гэһэн партиин эрид шууд эрьелтын болзорые шэнжэлхы ухаанай еһоор тодорхойлоо; ажахын социалистическэ формо гээшэ гэжэ колхозуудай шэнжэ шанарайнь гүнзэгы анализые хэжэ үгөө: колхозно ниитэ хүдэлөөнэй гол звено гээшэ гэжэ артелиие нэрлээ; деревниие социалистическэ еһоор хубилгаха хүсэнтүгэс хүшүүргэ гээшэ гэжэ машинно-тракторна станциуудай удхашанарые харуулаа; кулачествода эсэргүү ангиин тэмсэлэй фронт дээрэхи добтолгын хуули еһые тайлбарилжа үгөө. Сталин болбол колхозно агууехэ хүдэлөөнэй үүсхэгшэ, эмхидхэгшэ ба хүтэлбэрилэгшэ мүн.

Коллективизациин сталинска теоридо түшэглэжэ, хэдэн миллион олониитэ таряашадай зүгһөө сэхэ дэмжэлгэтэйгээр парти ба советскэ үрэн болбол деревнидэ революционно тон үүнэгэлы хубилалта хэһыень «Хуряангы биографи» харуулна. Капитализмын реставрациин түшэлгэ—кулагуудай анги хадаа ангиин эрид хатуу байлдаанууд соо бүта сохигдоһон ба усадхагдаһан байна. Большевигүүдэй парти болбол засагые абаһанай һүүлэхи пролетарска революциин тон үүнэгэ зорилгые—таряашадай жэжэхэн ажахые социализмын рельсэдэ оруулха зорилгые шиидхэһэн юм. Түүхэдэ үзэгдөөгүй шэнэ. СССР-эй колхозно байгуулалта хадаа партиин дура зоригоор байгуулагдаад, удаань бүхэжүүлэгдэһэн байна. Хүн, түрэлтэнэй ажабайдалда шэнэ үеые нээһэн Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци шэнги, партиин хүтэлбэрилһэн олониитэ зоной тиимэ политическэ нүлөөлгын, хэдэн арбаад миллион хүнүүдэй ажабайдал ба ажаһуулалай үндэһэ һуурие, үйлэдбэриин аргые тиимэ үргэн ба үүнэгэлыгөөр хубилгаһан хаа-хаанагүй коллективизаци хэһэн шэнги жэшээе ниитын хүгжэлтын түүхэ мэдээгүй гээшэ. «Бүхы найн ба муу юумэнүүдые алишье талаһаань хараадаа абаха хэрэгтэй байһан газарта, политическэ орео асуудалнуудые шиидхэлгэдэ Сталин нарадаггүй, сэсэн мэргэн гээшэ Мүн тиихэтэй хамта Сталин болбол революционно зоримгой шиидхэбэринүүдэй ба эрид шууд эрьелтэнүүдэй агууехэ мастер мүн» (239-дахи хуудаһан).

Деревнидэ үйлэдбэриин социалистическэ харилсаануудай батаар тогтомсаарнь, обществын экономическа байгуулалтадахи үүнэгэлы зүрилдөөнүүд усадхагдаһан байна. Таряашад болбол үни удаанай дарлалта ба харанхы мунхаг байдалһаа хододоо сүлөөлэгдэһэн байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүсэнүүдэй түйлай ехэ дабжэлтын тулада шухала ушарбайдал бии болгогдоһон байгаа. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи капиталистическэ этэгээдүүд усадхагдаһан байгаа. Советскэ общество хадаа хуушан шанарта байдалһаа шэнэ шанарта байдалда эрид түргэн дабшалта хэһэн байна. Социалистическэ байгуулалтын дүйдүршэлые тодорхойлон тобшолоод. партиин XVI съездын (1930 он) трибуна дээрэһээ Сталин болбол Советүүдэй орон социализмын үедэ ороо гэжэ манай арадай бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалтые тунхаглан хэлэһэн юм.

Городто ба деревнидэ үйлэдбэриин сферые социалистическэ еһоор хубилгаха ябадал хадаа мүн эрьесын сферые үндэһөөрнь хубилгахые эрилтэ хэһэн байна. Сталин болбол социализмын байдалда ажалай продуктнуудые хубаарилха ба һэлгэхэ формо гээшэ гэжэ советскэ худалдаа-наймаан тухай асуудалые найруулан зохеогоо, капиталистнар ба спекулянтнаргүй байха худалдаа-наймаан гээшэ гэжэ советскэ худалдаа-наймаанай тусгаар шэнжэ шанарые тодорхойлоо, ороной экономическа ажабайдалай булаг мэтэ бурьялхынь тулада яашагүй шухала ушар-байдал гээшэ гэжэ эд товарай эрьесые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилгонуудые табяа.

IV.

Бүхы капиталистическэ дэлхэй хадаа үзэгдөөгүй ехэ хүсэтэй ба үүнэгэлы кризистэ үндэһөөрөө һэгсэрэгдээд байһан тэрэ үедэ, партиин XVII съезд (1934 он) дээрэ ЦК-гэй гоосоото элидхэл соогоо Сталин болбол ажахын ба культурна байгуулалтын алибүхы һалбаринуудтахи илалтануудай агууехэ дүнгүүдые гобшолон гаргаһан байна. Сталинска нэгэдүгээр табанжал болзорһоо урид дүүргэгдэһэн байгаа. Советскэ орон хадаа аграрна байһачаа индустриальна, жэжэ таряашадай байһанаа—тон томо. түрүү социалистическэ газартаряалангай орон болонхой. Нэгэ орон дотор социализмые байгуулжа болохо байһан тухай ленинско-сталинска һургаал мандаһан байна. Оромнай өөрынгөө ураншаа дабшалтын темпые улам түргэдхэжэ байгаа.

Сталинай заабаряар арадай ажахые техническэ реконструкцилха тушаа, тэрээниие дэлхэй дээрэ эгээл түрүү техникээр зэбсэгжүүлхэ тушаа туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа бэлэй. Дайсадта аюултай хүсэн болоһон Улаан Армиин техническэ зэбсэгжүүлгэдэ Сталин тусгаар ехэ анхаралаа табидаг һэн.

Ажаүйлэдбэридэ, транспортда хүдөө ажахыда, армида болоһон техническэ революци хадаа советскэ обществын культурна хүсэнүүд тухай, өөрынгөө үнэхөөрөө арадай интеллигенциие бии болгохо тухай проблемын шиидхэлгые, шэнэ техникэһээ абажа болохо юумые, эгээл ехээр абажа шадаха кадрнуудай проблемын шиидхэлгые эриһэн байна. «Кадрнууд хадаа бүгэдые шиидхэхэ байна» гэһэн сталинска уряал шиидхэхы удхашанартай болоод байгаа. Вождиин уряалга харюу болон орон дотор бүгэдэарадай стахановска хүдэлөөн дэлгэржэ, олониитэ зоной дунда большевистскэ партиин эмхидхэл ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэри, социализмын илалта хадаа арадай зохеон байгуулагша ба шэнэ эүйлые үүсхэгшэ хүсэнтүгэс булагые дэлгэрүүлһыень харуулһан байна.

Олониитэ арадай ябуулгада хододоо хүтэлбэри боложо байдаг, нүхэр Сталинай заабаринууд ба уряалнууд хадаа хүн хүниие эксплоатацилха ябадалые усадхаһан арадай улам бүри ургажа байгаа зохеон байгуулагша энергиин үнэ өөрөө зоригжуулагша ба хүдэлгэгшэ эхиниинь байдаг байгаа.

Маркс—Энгельсын мүнхэ хэрэгые үргэлжэлүүлһэн, Ленин ба Сталинай бүхы ажал-ябуулга хадаа олониитэ зоной революционно энергидэ хизааргүй ехэ этигэлээр. арадтаа халуун инаглалгаар нэбтэрэнхэй, арадай энхэ жаргалан байдалда зорюулагданхай. «Ленинэй һүүлээр,—гэжэ «Хуряангы биографи» заана,—И. В. Сталин шэнги туйлай олон, хэдэн миллион олониитэ хүдэлмэришэд ба таряашадые хүтэлбэрилһэн, иимэ нэгэшье вождь дэлхэй дээрэ үшөө байгаагүй гээшэ. И. В. Сталин болбол хэяһээшье үлүүгээр, олониитэ зоной революционно, зохеон байгуулатша дүй-дүршэлые тобшолон тодорхойлходоо, тэдэнэрэй үүсхэлые тудажа абаха ба хүгжөөхэдөө, олониитэ зонһоо ойлгожо һураха ба олониитые һургахадаа, тэдэнэрые илалта тээшэ ураншань ударидахадаа шадамаг гээшэ» (238-дахи хуудаһан).

Ленинтэй хамта Сталин хадаа буржуазно-помещигүүдэй байгуулалтые добтолгодо пролетариат ба тон үгытэй таряашадые ударидаһан байна. Коммунистическэ партиие толгойлһон Сталин болбол ороной социалистическэ индустриализациин түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ангиие бодхоохон юм. Деревниин революционно үүнэгэлы хубилалтануудай үедэ, үгытэй ба дунда шадалтай оломиллион таряашад хадаа Сталинай уряалаар, хүдэлмэришэн ангиин хойноһоо дахажа, кулачествода эсэргүү һүүлшын эрид хатуу байлдаанда бодоһон байна.

Түүхын үнэхөөр зохеолшо байһан арадта, мүн өөрөө уранзохеолгодо олониитэ ажалшадай, тэрэ тоодо урдань дарлагданги ба гээгдэнги байһан нацануудай шадабарида хадуун этигэл хадаа национальна асуудалые шиидхэлгын сталинска теори ба практикын гол бодолойнь үндэһэ һуурине тодорхойлоо. Советскэ байгуулалтын хэмжээн доторхи европейскэ бэшэ арадууд хадаа европейскэ арадуудһаа зааханшье дүгүүтүйгөөр, түрүү культура ба цивилизациие ураншань дабшуулжа шадаха гэжэ заагаад Сталин болбол «дээдэ» ба «доодо» яһатан гэжэ арадуудые хубаарилха тухай хуулал хооһон үгые зэсэстэнь хүртэр бута сохиһон байна. Ленинско-сталинска национальна политика хадаа советскэ газар дайдын бүхы арадуудай материальна ба оюун бодолой хүсэнүүдэй һалбаран хүгжэлтые хэрэг дээрэнь хангаһыень социалистическэ байгуулалтын практика харуулаа.

Арадай хүсэнүүдые алишье талаһаань элсүүлхэ хэрэгтэй болоод байһан, ороной социалистическэ реконструкциин жэлнүүдтэ Сталин болбол ажахын ба ниитэ-политическэ ажабайдалда эмэгтэй хүдэлмэришэд ба таряашадай тон шухала үүргыень заажа үгөөд, эхэнэрэй асуудалые үргэнөөр табиһан юм. Ажалша эхэнэр хадаа арад зоной хахадынь болохо, хүдэлмэришэн ангиин агууехэ резерв гээшэ, энэ хадаа пролетариадай агууехэ армитай зэргэшээд ябуулга хэдэг эмэгтэй хүдэлмэришэд ба таряашадай арми гээшэ гэжэ нүхэр Сталин һургана. Эхэнэр-хүдэлмэришэд, эхэнэр-таряашадые дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөлэлгэ, тэдэнэрые орон доторхи үүнэгэлы экономическа ба культурна ажабайдалай алибүхы һалбаринуудта тэгшэ эрхэтэй ба шударгуу ябуулгашад болголго хадаа социализмын агууехэ туйлалта мүн.

«Эгээл доодо талынхидые түүхэтэ зохеон үүсхэлгэдэ бодхоохо» тушаа Ленинээр табигдаһан зорилго амжалтатайгаар бэелэгдэжэ байна. Советскэ Союзай арадуудай бүрилдэһэн ба бүхэжэнэн агууехэ ханибарисаан, парти ба арадай эбдэршэгүй нэгэдэл хадаа ажаүйлэдбэри, транспорт болон хүдөө ажахын стахановецуудай 1935—1936 онуудта Кремльдэ нүхэр Сталинай хабаадалсалгатайгаар болоһон зүблөөнүүдтэ, ЦК-гэй ба правительствын членүүдтэй хамта—социалистическэ аха-дүү республикануудай олонтоото делегацинүүдтэй Сталинай уулзалгада, СССР-эй шэнэ Конституциин проектые бүгэдэарадай зүбшэн хэлсэлгэдэ тодоор харагдаһан байна.

1936 оной декабриин 5-да Советүүдэй VIII съезд болбол манай орон дотор социализмын агууехэ илалтые бэхижүүлһэн. СССР-эй шэнэ Конституциие баталжа абаа һэн. «Хуряангы биографи» иигэжэ заана гэбэл:

«СССР-эй Конституци—социалистическэ дэлгэрэнгы демократи ба илаһан социализмын Конституци хадаа хэдэн зуун хэл соо хүн төрөлтэнэй эрхим, түрүү ухаануудай сэдьхэлдээ һанажа ябаһан юумые зайлашагүй ehо хуули болгоо.

...СССР эй арадууд хадаа тэрээниие зохеогшын нэрэ-түрэдэ СССР-эй шэнэ Конституциие Сталинска Конституци гэжэ нэгэндуугаар нэрлэһэн байна. Тэрэ хадаа СССР-эй ажалшадта тэмсэл ба илалтануудайнь дүн, бүхы капиталистическэ оронуудай ажалшадта—тэмсэлэйнь агууехэ программа болонхой. Хүгжэлтын шэнэ үеые, социалистическэ обществын байгуулалтые дүүргэжэ, коммунизмда шата дамжан шэлжэн ороохо үеые СССР-эй эхилһэн, бүхэдэлхэйн—түүхэтэ баримтые Конституци бэхижүүлээ. Тэрэ хадаа буржуазна реакцида эсэргүү тэмсэлдэ бүхы дэлхэйн ажалшадые моральна ба политическэ талаар зэбсэгжүүлнэ. Тэрэ хадаа СССР дотор бэелүүлэгдээд байгша юумын бусадшье оронууд дотор бэелүүлэгдэжэ болохо байһыень харуулна» (157—158-дахи хуудаһан).

Хүдэлмэригүйдэлгэ, хүдөөдэ газаргүйдэгшэдэй олошоролго, олониитэ зоной ядарал ба үгырэлгэ гэхэ мэтэ капитализмын иимэ зайлашагүй зүрилдөөнүүд болбол манай орон дотор социализмын илахатай хамта хододоо усадхагдаһан байна. «Манай революци хадаа,—гэжэ нүхэр Сталин зааһан юм,—капитализмын гэнжэнүүдые таһар сохижо, арадта эрхэ сүлөө олгохоһоо гадна, үшөө баян ажабайдалай материальна ушарбайдалые арадта үгэжэ амжаһан гансахан революци гээшэ. Манай революциин хүсэтэй ба илагдашагүй байһаниинь өнөөндэ гээшэ».

1937 оной декабрьда шэнэ Конституциин үндэһэ һуури дээрэ СССР-эй Верховно Советтэ болоһон һунгалтанууд хадаа социалистическэ обществын бата бэхи байһые, бүхы советскэ арадай морально-политическэ эбдэршэгүй нэгэлэлые харуулаа, һунгалтанууд болбол

(*Үргэлжэлэлнь 4-дэхи нюурта*)

Нүхэр И. В. Сталинай биографиин хоёрдохи хэблэл

(Түгэсхэл)

коммунистнар ба партийнабэшэ хүнүүдэй блогой илалта, партиин, ленинско-сталинска хүтэлбэриин триумф байгаа.

Олониитэ зоной ургаһан политическэ эдибхи ба саашадаа социалистическэ байгуулалтын туйлай ехэ зорилгонуудые хараадаа абажа, Сталин болбол кадрнуудай идейнэ ба политическэ хатуужалгын зорилгонуудые тон үргэнөөр табиһан байна. Энэ зорилгые шиидхэхын тулада парти хадаа «ВКП(б)-гэй түүхэ. Хуряангы курс» гэжэ И. В. Сталинай бэшэһэн номые абаһан юм. Империализм ба пролетарска революцинуудай үедэ, дэлхэйн зургаанай нэгэ хуби дээрэ социализмын илаад байһан үедэ, коммунистическэ партиин түүхэтэ туйлай ехэ дүй-дүршэлые, марксизмын саашадаа хүгжэлтые тобшолон тодорхойлһон энэ зохеол хадаа марксизм-ленинизмын тушаа гол эрдэмэй үнэ хөөр энциклопеди боложо, партиин идейнэ баялигые арбидхаһан байна. Марксистска философиин асуудал нуудта зорюулагдаһан, энэ номой бүлэг хадаа большевистскэ партиин бодото революционно ажал-ябуулгын тула ниитэ хүгжэлтын еһо хуулинуудые мэдэрхэ хүсэн түгэс зэбсэг болонхой. Марксистска диалектическэ аргые жэшээгүй мэргэнээр шудалагшын бэшэһэн, большевизмын практическа ба теоретическэ туйлай ехэ дүй-дүршэлые тобшолон тодорхойлһон, «Диалектическэ ба историческа материализм» тухай И. В. Сталинай зохеол хадаа диалектическэ материализмые шэнэ дээдэ шатада үргэнэ, марксистско-ленинскэ философска ухаан бодолой үнэхөөр дээдэ хярань болонхой» (165-дахи хуудаһан).

Зохеон байгуулагша марксизмын позициие хамгаалха зуураа Ленин-дэл адли Сталин болбол марксизмые хосорһон догмо болгохо, тэрэнэй революционно ут удхые хооһоруулха гэһэн, социализмын дайсадай олонтоото һэдэлгэнүүдые элирүүлнэ. Марксистско-ленинскэ теори — энэ хадаа догмо бэшэ, харин ябуулгада хүтэлбэри гээшэ. Марксизм—ленинизмын философи болбол большевистскэ партиин бодото революционно ажал-ябуулгатай таһаршагүй холбоотой байһаниинь Сталинай зохеол дотор тусгаар хүсэтэйгөөр тэмдэглэгдэнэ. Зохеон байгуулагша марксизм—ленинизм — энэ хадаа хүдэлмэришэн ангиин дайшалхы һургаал, партиин компас ба идейнэ зэбсэг, олониитэ зоной түүхэтэ ябуулгануудайнь үндэһэ һуури ба ударидагша эхин мүн.

Партиин XVIII съезд дээрэ (1939 оной март) нүхэр Сталин болбол ангигүй социалистическэ обществын байгуулалтые дүүргэхэ ба социализмһаа коммунизмда шата дамжан шэлжэн орохо тушаа агуулгые зорилгые советскэ арадай үмэнэ табиһан байна. Хүсэтэйгөөр хүгжэжэ байгаа үйлэдбэриин хүсэнүүд хадаа экономическашье талаараа, тайлбарилан хэлэбэл, арадзоной дүүшэ бүхэндэ продукци үйлэдбэрилгөөр гол капиталистическэ оронуудые тон ойрын 10—15 жэлэй турша дотор хүсэхэ ба хүсөөд урдань орохо зорилгые табиха арга олгоһон байна.

XVIII съезд дээрэ Сталинай элидхэл хадаа мүнхэдөө бодото ба хүгжэжэ байһан һургаал болохо, **зохеон байгуулагша марксизмын** үльгэр жэшээ болонхой. Сталин болбол **социалистическэ үрэн тухай бүтэн ба дүүрэһэн һургаал бии** болгоо. Тэрэ хадаа социалистическэ үрэнэй хүгжэлтын оршонбайдалай хубилхатай хамта тэрэнэй функциинуудай хубилалтын үеүүдэй үнэзэгы анализ хэжэ үгэһэн байна. Социалистическэ байгуулалтын туйлай ехэ дүй-дүршэлые тобшолон тодорхойлоһоной үндэһэ һуури дээрэ Сталин болбол капиталистическэ хүреэлэлгын байгаа һаань, коммунизмын үедэ үрэнэй үлэхэ шухала байһыень баримталһан байна.

«Хуряангы биографи» дотор заагдахань хадаа: «Сталин болбол социалистическэ революциин ленинскэ теориие саашадань хүгжөөгөө. Тэрэ хадаа нэгэ орон дотор социализмые байгуулжа болохо байһан тухай теориие тодорхойлжо, капиталистическэ **хүреэлэнгын байгаашье һаань, манай орон дотор коммунизм байгуулжа болохо байһан тухай тобшолол хэһэн юм.** Нүхэр Сталинай энэ тобшолол ленинизмые баяжуулна, хүдэлмэришэн ангиие идейнэ шэнэ зэбсэгээр хангана, коммунизмын илалтын түлөө тэмсэлэй еүүдүйн агуулхэ түлөөлэлгые партиин үгэнэ, марксистско-ленинскэ теориие үргэшэнь дабшуулна» (170—171-дахи хуудаһан).

Сталинска агуулхэ табанжэлнүүдэй үедэ Советүүдэй орон гээгдэгги байдалһаа хүгжэлтэ тээшэ туйлай ехэ дабшалта хэһэн байна. Мүнөө Советскэ Союз болбол эдибхи тэй оборонын тулада экономическа хүсэн түгэс базатай болонхой. Советскэ арад хадаа сталинска уридшалан түлөөлэлгэнүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, урагшаа найдамтайгаар дабшаһан байна.

V.

Советүүдэй орон экономическа дэбжэлтынгээ замаар ябажа байһан тэрэ үедэ, харин капиталистическа дэлхэйдэ 1937 онһоо эхилээд шэнэ экономическа кризис дэлгэрһэн юм. Уласхоорондын бүхы харилсаануудтон ехээр хурсадаһан байгаа. Англи, Франци ба США-гэй правительствонууд хадаа аюулгүйе коллективнэ сахиха гэһэн политикоһоо арсажархиһан байгаа. Амгалан тайбанай договорнуудай дайнай һүүл дэхи системэ һандаршаһан юм. «Мүнхенецүүдэй» политикые һамбаашалһан бэеэрээ, империалистическэ державнууд — Германи ба Японы хадаа дэлхэйн хоердохи дайнай гол дүлые шатааһан байгаа.

1941 оной июньдэ манай Эхэ орондо фашистска Германиин тонуулай добтолго болбол манай зохеон байгуулагша — арадай амгалан тайбанайнь ажалые таһалдуулһан байна. Немецкэ эзэмдэгшэдтэ эсэргүү Советскэ арадай Эсэгэ ороноо хамгаалгын сүлөөлэлгын дайнай үе эхилээ бэлэй. Орондомнай ехэ аюул тохеолдоо һэн. Советскэ үрэнэй ажабайдал ба хосорол тухай СССР-эй арадүүдай ажабайдал ба хосорол тухай хэлэгдэжэ байһэн юм. Эхэ ороноймнай хуби заяанда аюултай байһан энэ жэлдэ ажалшадай вождь ба багша И. В. Сталин хадаа парти ба правительствын дүрэзоригоор Оборонын Үрэнэй Комитедэй Түрүүлэгшэ ба Оборонын Арадай Комиссар болгогдожо томилогдоһон байгаа. Сталин болбол германска фашизмда эсэргүү советскэ арадай тэмсэлые толгойлһон юм.

Нүхэр Сталин хадаа тон зэрлиг империалистнуудай парти, демократическа эрхэ сүлөөгэй дайсад, хүнтүрэлтэнэй түхэлгүй боложо, зэрлиг ангуудай хэмжээдэ хүртэр унаһан алууршадай парти гээшэ гэжэ гитлеровецүүдые элирүүлһэн байна. Сталин болбол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуулхэ дайнай уг зорилгые тодорхойлоод, бүхы юумэеэ фронтын аша туһада зорюулжа, социалистическэ Эхэ ороноо хамгаалгада бодохыень, хүдэлмэрэ сэрэгэй еһоор шэнэдхэн табихыень бүхы арадые уряалһан юм. Нүхэр Сталин манай зүб хэрэгэй мандаха байһанда сусаршагүй этигэлые бүхы ажалшадай зүрхэндэ бэхижүүлээ.

Партиин уряалаар Эсэгэ ороноо хамгаалгада Советскэ Союзай бүхы арадууд бодоһон байна. Фронт ба тыл хадаа дайшалхы нэгэ лагерь болоһон байгаа. Большевистскэ парти болбол немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэ сохилто эмхидхэхэ тушаа тылдэ ба фронт дээрэ туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Ороной бүхы экономико, үрэнэй, партийна ба ниитын организациинуудай ажал-ябуулга сэрэгэй еһоор шэнэдхэн табигдаһан байгаа. Сэрэгэй-ажаүйлэдбэриин предприятинуудай туйлай ехэ барилгын дэлгэрһэн зүүн зүг тээшэ үйлэдбэриин хүсэтэ зэбсэгүүдые зөөлгэ хадаа угаа хүндэ хүшэр ушарбайдалда тон богонихон болзор соо бэелүүлэгдэһэн юм.

Советскэ эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд болбол зэбсэгжэлгын шэнэ түхэлнүүдые байгуулаа һэн. Танк ба авиациин тоогоор дайсанай үлүү байһан ушарынь богонихон үеын болзор соо усадхагдаһан байна. СССР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүд хадаа сэрэгэй эрхим гэдэг техникые элбэгээр абадаг болоо һэн. Дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, советскэ интеллигенциин шэн габьяата ажал хадаа эсэгэ ороноойнгоо нэрэ-түрэдэ түүхэдэ жэшээгүй баатаршалга байгаа.

Гитлеровскэ империализмын айхабтар муухай машиные советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүдэй илаһан буурашагүй алдар соло болбол Верховно Главнокомандалагша И. В. Сталинай нэрэтэй хамта бүхэдэлхэйн түүхэдэ ороохо байна. Москва шадар немецүүдые бутасохилгын түсэб хадаа Сталинай полководческо сэсэн мэргэн ухаагаар зохеон найруулагдаһан ба бэелүүлэгдэһэн юм. Удаань Сталинград шадар 300 мянган немецкэ арми хүреэлэгдэһэн ба усадхагдаһан гү, али плендэ абтаһан байна.

«Энэ хадаа, — гэжэ «Хуряангы биографи» заана, — агуулхэ дайнуудай түүхэдэхи тон гайхамшагта илалта байгаа бэлэй. Сталинградай түлөө байлдаан болбол сэрэгэй искусствын дээдэ зэргэ байгаа: тэрэ хадаа түрүү советскэ сэрэгэй наукын хүгжэһэнэй шэнэ жэшээ харуулаа. Эндэ туйлагдаһан түүхэтэ илалта болбол сталинска стратеги ба тактикын тодоор бадаралта дайсанай һэдэлгэнүүдые херхоор элирүүлжэ, тэрэнэй авантюристическэ стратегиин һула ушарнуудые хэрэглэһэн агуулхэ полководецын гениальна түсэб ба ерээдүйе сэсэн мэргэнээр харалгын бадаралта мүн» (202—203-дахи хуудаһан).

«1944 ондо сталинска стратегическэ түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлгэ болбол сэрэгэй-политическэ ехэ үрэжэлтэй байһан юм. Гитлеровскэ Германиин союзнигууд байһан Румыни, Финляндь, Болгари хадаа советскэ сэрэгүүдэй сохилтоор буу зэбсэгээ хуряаһан юм. Венгри капитуляци хэхэеэ байгаа һэн. Тиимэ болохолоороо, Германиие гансаардуулга гол түлэб дүүрээд байгаа. Советскэ Союз болбол союзнигуудай туһаламжагүйгөөр, имагтал өөрынгөө хүсөөр бүхы Германиие эзэлхэ ба Франциин сүлөөлэлгые бэелүүлхэ шадалтай байгаа гэжэ дайн сэрэгэй үеын оршонбайдал харуулһан юм. Европодо хоердохи фронтые нээлгэдэ удаанһаа хойшо эсэргүүсэжэ байһан, Англиин премьер-министр байгаад болиһон Черчилль энэ оршонбайдалһаа боложо. Баруун Европодо добтолжо эхилхэ баатай болоһон юм. 1944 оной июньдэ союзнигууд болбол Хойто Францида томо десантые амжалтатайгаар буулгаһан байна.

Нүхэр Сталинай уридшалан харанайнь еһоор, гитлеровскэ Германи хадаа хоер фронтнуудай хоорондохи абаргада хабшагдашаһан байгаа» («Хуряангы биографи», 213—214-дахи хуудаһан).

Сталинска сэрэгэй стратеги ба тактикын илалта түгэлдэр хүсэниинь сэрэгэй операцинуудай ябаса дотор Улаан Армяар лаб баримталагдаһан байна. «Хуряангы биографи» иигэжэ заана гэбэл:

«Түрүү советскэ сэрэгэй наукые нүхэр Сталин саашадань хүгжөөгөө. Дайнай хуби заяае шиидхэхэ эрэгэтэй, ходоодоо нүлөөлдэг факторнууд тухай, эдибхитэй обороно болон контрдобтолго ба добтолгын еһо хуулинуд тухай, дайнай мүнөө үеын ушарбайдалда элдэб түхэлэй сэрэгүүдэй ба дайшалхы техникын харилсан ябуулга хэхэ тухай, мүнөө үеын дайнда олонтоото танкнууд ба авиациин үүргэ тухай, сэрэгүүдэй эгээл хүсэ схэтэ түхэл болохо артиллери тухай һургаалые нүхэр Сталин найруулан зохеогоо. Дайнай элдэб үеүүдтэ сталинска гени хадаа оршонбайдалай онсо илгаануудые бүрин хараадаа абадаг, зүб шиидхэбэринүүдые гаргадаг байгаа.

Сталинска сэрэгэй сэсэн мэргэн шадабаринь оборонодошье, добтолгодошье харагдадаг бэлэй. Нүхэр Сталинай заабаряар советскэ сэрэгүүдэй эдибхитэй обороно хадаа контрдобтолгые бэлэдхэлгэтэй таарадуулан ябуулагдадаг байгаа. Добтолго хадаа бата бэхи оборонотой таарадуулан ябуулагдадаг байгаа. Маневр хэхэ шэнэ тактикые, өөрынгөө резервнүүдые сохилтын нюдарга болгожо суглуулха аргыень дайсанда олгохогүйн тулада, дайсанай фронтые нэгэн-дарыхэдэ хэдэн участогууд дээрэ сохихо тактикые, өөрынгөө сэрэгүүдые бүридхэн хубилгаха саг ба хүсэеэ гээхээр дайсаниие баалахын тулада таһар сохилтонуудые хойно хойноһоонь дабхасуулан хэжэ дайсанай фронтые хэдэ хэдэн участогууд дээрэ удаа-удаагуур таһар сохихо тактикые, дайсанай флангуудые таһар сохихо, тылдэнь ороохо, дайсанай сэрэгүүдэй томонууд группировконуудые хүреэлхэ ба усадхаха тактикые нүхэр Сталин шадамар бэрхээр зохеон найруулһан ба хэрэглэһэн байна. Нүхэр Сталин болбол дайсанай түсэбүүдые гениальна херхоор мэдэжэ, тэрээндэ харюугэдэг байгаа. Советскэ сэрэгүүдые нүхэр Сталинай хүтэлбэрилһэн байлдаануудтодотор сэрэгэй оперативна искусствын гайхамшагта үльгэр жэшээнүүд нэбтэрэгбэелүүлэгдэнхэй» (231 — 232-дахи хуудаһан).

Дайнай үргэлжэлһэн бүхы үедэ Сталин болбол сэрэгэй хэрэгые эрхимээр шудалхыень, дайсаниие илаха искусстводо һурахыень Советскэ Армиин бүхы сэрэгшэдһээ эрилтэнүүдые хатуугаар хэдэг һэн. Советско-германска туйлай үргэн ехэ фронт дээрэхи олонтоото гайхамшагта операцинууд хадаа Советскэ Армиин бүхы составай жэшээлэшэгүй героизмые, сэрэгүүдые ударидаха искусстводо түрэнэй маршалнууд, генералнууд ба офицернүүдэй мэргэжэлые харуулаа.

«Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ, Германида ба тэрэнэй союзнигуудта эсэргүү дайнай бүхы хүндэ хүшэрые өөһэдынгөө мүн дээрэ даажа гараһан сэрэгэй хүтэлбэрилхы шэнэ кадрнуудые шэлэн абажа, хүмүүжүүлжэ, мүн харюусалгата тушаалнуудта дэбжүүлжэ шадаһан энэ баримтые, — гэжэ «Хуряангы биографи» тэмдэглэнэ —Эхэ оронойнгоо үмэнэ нүхэр Сталинай ехэ габьяа гээшэ гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Тиимэ хүнүүд гэбэл Булганин, Василевский, Конев, Говоров, Жуков, Ватутин, Черняховский, Антонов, Соколовский, Мерецков, Рокоссовский, Малиновский, Воронов, Толбухин, Яковлев, Малинин, Галицкий, Трофименко, Горбатов, Штеменко, Курасов, Вершинин, Голованов, Федоренко, Рыбалко, Богданов, Катуков, Лелюшенко ба олон бусад байна» (220-дахи хуудаһан).

1945 оной майн 2-то советскэ сэрэгүүд хадаа немецкэ империализмын центр ба немецкэ агрессиин гуламта байһан Берлиниие эзэлһэн байна. Фашистска Германиие бутасохилго дүүрээ һэн. Удаань империалистическэ Японишье капитуляровалаа бэлэй. Сталинай хүтэлбэреэр советскэ арад болбол Эхэ ороноойнгоо нэрэ-түрэ, эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалые өөрынгөө шэн габьяата тэмсэлээр аршалжа абаад, Европын арадуудые немецко-фашистска зоболон хашалгаһаа сүлөөлһэн ба европейскэ хүгжэлтые гитлеровскэ зэрлигүүдһээ аршалһан байна.

Дайн хадаа энэ шалгалтые нэрэтүрэтэйгөөр тэсэжэ гараһан советскэ үрэнэй материальна ба оюун бодолой бүхы хүсэнүүдэй хатуушанга шалгалтань байгаа. Советскэ байгуулалтын барагдашагүй хүсэ шадал ба бодото агуулхэ хүсэн. тэрэнэй экономическа үндэһэ һуурин, хүн амитаниие үзэн ядагша фашизмын идеологиһоо арадуудай хани-барисаагай идеологиин, раса ба нацинууд тэгшэ эрхэтэй байха гэһэн советскэ идеологиин яашагүй үлүү байһаниинь дайнай гол дүлэн ба шуурган соогуур лабаар баримталагдаа.

Дайн болбол хари үрэнэй эзэмдэгшэдтэ эсэргүү бүгэдэарадай тэмсэлые үүсхэгшэ ба эмхидхэгшэ байһан большевистскэ партиин үзэл сурталнуудай илалта түгэлдэр хүсые, олониитэ зоной дунда тэрэнэй хүдэлмэриин агуулхэ үрэжэлнүүдые харуулаа. Дайнай жэлнүүдтэ парти арадтайгаа бүри ехэ түрэл болоо, олониитэ үргэн ажалшадтай үшөөнягта холбоотой болоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай дүүрэмсээрнь Сталин болбол шэнэ табанжэлэй агуулхэ программые советскэ арадай үмэнэ дэбжүүлжэ, СССР-эй экономическа гол зорилгые шиидхэхэ, социалистическэ обществын байгуулалтые дүүргэхэ ба коммунизмда шата дамжан шэлжэн орохо ерээдүйн тон үргэн ехэ түлөблэлгэнүүдые тодорхойлһон байна.

Партиин сэсэн мэргэн вождь ба багша, социалистическэ революциин стратег, советскэ үрэнэй хүтэлбэрилэгшэ ба полководец И. В. Сталинай ажабайдал ба ажал-ябуулга хадаа тэрэнэй багша ба хүмүүжүүлэгшэ агуулхэ Ленинэй ажал-ябуулгатай, большевистскэ партиин тэмсэлэй табинжэлэй түүхэтэй агуулхэ советскэ арадай героическа туйлалгануудтай таһаршагүй холбоотой.

Сталинай гайхамшагта зохеолнуудһаа бүхы оронуудай хүдэлмэришэд хадаа өөһэдынгөө богоолшологшодто эсэргүү ангиин тэмсэлэй мэргэжэлдэ һурана, пролетариадай эсэслэн илаха ушар байдалые бэлэдхэлгэдэ һурана. Сталин болбол бүхы ехэ ба бага арадуудай эрхэ сүлөөгэй, амгалан тайбан, аюулгүй ба бэеэ даанхай байдалай һур һүлдэ болон дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэхи олониитэ ажалшадай зүрхэндэ бодотоороо байдаг гээшэ.

Манай ороной арадууд хадаа социализмын агуулхэ илалтануудтай, мүн советскэ обществын моральна ба политическэ нэгэдэлэй һур һүлдэ, советскэ эсэгэ ороноймнай алдар соло ба зол жаргалай һур һүлдэ гээшэ гэжэ Сталиниие харана.

Агуулхэ Октябрьска социалистическэ революциин 28 жэлэй ой тухай элидхэл соогоо нүхэр Молотов иигэжэ хэлээ һэн:

«Дайнай хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ Улаан Армиие ба советскэ арадые Советскэ Союзай сэсэмэргэн ба шалгарһан вождь — Агуулхэ Сталинай урагшань хүтэлжэ ябаһаниинь манай зол болобо. Манай түүхэдэ ба бүхыдэлхэйн түүхэдэ манай армиин алдарта илалтануудГенералиссимус Сталинай нэрээр орохо байна. Агуулхэ вождь ба эмхидхэгшэ Сталинай хүтэлбэри доро социалистическэ обществын хүсэнүүдэй еһотой баларалгые туйлахын ба бүхыдэлхэй дээрэхи манай хани нүхэдэй эрхим найдабариень харюулхын тулада мүнөө амгалан байгуулалтада оробобли.

Л. СЛЕПОВ,
Д. ШЕПИЛОВ.

(Февралиин 6-ай «Правдаһаа»).

Хориин һургуулида хүмүүжүүлгэ, хүдэлмэри һайнаар табигдаһан

Хориин дунда һургуули болбол манай республикын эгээл хуушанай һургуулинуудай нэгэн юм.

Энэ һургуулиин коллектив болбол өөрынгөө үндэр культура, педагогическа шадабари, ургажа байгаа үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ оролдолготойгоор хандадагаараа анха урданһаа онсо илгаран гарадаг байһан юм.

Мүнөө энэ һургуулида хүдэлмэрилжэ байһан багшанарай олонхинь дайнай урдахана эрдэмдэ һуража гараһан хүнүүд байна. Һургуулиин директор Жимбэ Гончикович Гончиков үшөө һаяхан энэ һургуулиин һурагша байһан юм. Советскэ Армиин зэргэһээ табигдажа ерэһэнэйнгээ һүүлээр нүхэр Гончиков энэ һургуулиин директорээр томилогдоһон байна.

Һургуулида хүдэлмэрилжэ эхилһэнэйнь түрүүшын үедэ дайнай жэлнүүдэй хойшолон болохо эмхидхэлэй шанартай бэрхэшээлнүүд ушарһан байна. Һурагшадынь хэдэн олон предмедүүдээр муу һурадаг, хоердохи жэлдээ нэгэ класста үлэхэ ябадал олон байһан ба һургуулиинь хэдэн жэл соо заһабарилагдаагүй, түлеэ залһа дутаматтай ба һурагшадай жаяг заршам муу байһан байгаа. Һургууляа түрүүшынь түхэлдэ оруулхын түлөө үнэндөө шэнээр хүдэлмэрилхэ еһотой болоһон юм.

Шэнэ директор болбол багшанарай коллективэй дунда ехэхэн хүдэлмэри ябуулжа, тэдэниие хүдэлмэридөө эрхим туһалагшад болгожо шадаһан байна.

1946 оной зунай үе соо һургууляа һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ талаар тон ехэ хүдэлмэри өөһэдынгөө хүсөөр ябуулжа шадаа. Һургуулида хэрэгтэй түлеэ залһа гүйсэд бэлэдхэжэ, ехэнхи хубиинь һургуулиингаа газаа асарһан байгаа. Мүн һургуулиин гэр байра классна мебель заһабарилагдаһан ба элдэб һуралсалай хэрэгсэлэй түхеэрэлгэнүүд болон ном дэбтэрнүүдые аргын зэргээр оложо абаһан байха юм.

Тиигэбэшье, һуралсал-хүмүүжүүлгын хэрэгые һайжаруулха бүри ехэ хүдэлмэри тэдэнэй урда табигдажа байһан юм. Һуралсалай шанарые дээшэлүүлхэ асуудал хадаа һургуулиин урда байһан ехэхэн бэрхэшээлнүүдэй нэгэниинь боложо байгаа. Һуралсалай дисциплинэнүүдые заалгын шанар нилээд һайжаруулагдаһан болобошье, 1946—1947 онуудай һуралсалай жэлэй нэгэдэхи четверть соо өөһэдынгөө хүдэлмэридэ эли бодо амжалта туйлажа шадаагүй. 1946 оной декабриин 5-да ВКП(б)-гэй Хориин айкомой бюрогой тусхай заседани дээрэ Хориин дунда һургуулиин һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай һургуулиин директорэй тоосоото элидхэл соносоод, хүдэлмэриинь бүхы дутуу дундые элирүүлжэ, һургуулиин һуралсал-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэриие үндэһөөрынь һайжаруулхые эриһэн байгаа.

ВКП(б)-гэй айкомой энэ заабариие бэелүүлхын тула һургуулиин бүхы багшанар ба коллектив элсүүлэгдэһэн байха юм. Нэн түрүүн классна хүтэлбэрилэгшэдэй хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин бүхы түсэбые, тэрэ түсэбэй еһоор ябуулгадаха еһотой бүхы хэмжээ-ябуулгануудай идейно-политическэ шанарые наринаар хаража үзэгдэһэн байгаа. Энэ хадаа һурагшадай дунда ябуулагдаха хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые эрид һайжаруулха арга олгоһон юм. Тэрээнһээ хойшо энэ һургууля болбол хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха талаар хэдэн олон шэнэ зүйлнүүдые оруулһан байна.

Энэ һургуулида хэшээлэй дундын забһарлалга үнэргэхэ ябадал ехэ һонирхолтойгоор табигданхай. Энэ забһарлалганууд тусхай түсэбэй еһоор үнэргэгдэдэг болонхой. Энэ түсэб болбол дежурна багшаар урид зохеогдожо һургуулиин директорээр баталагдадаг заншалтай байна. Забһарлалга үнэргэхэ түсэб болбол тон богонихоноор ба тодо һонороор зохеогдоод, тэрээн дотор ямар наада үнэргэхэ, дуу дуулаха, таабари тааха, хүүгэдэй рассказуудһаа ямар өтрывок уншахые хараалдаг байна. Тус бүриин хүдэлмэридэнь тусхай саг (5—7 минутаһаа дээшэ бэшэ) үгтэдэг юм. Иимэ түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээябуулганууде тэрэ дежурна багша эмх Забһарлалга үнэргэг гуулиин коллективэй тэйгээр хүдэлмэрилж результадуудые туй дэглэхэ шухала. Эн забһарлалгын үедэ классууд доторынь гаража, һурагшадай гүйлдэлгэн боложо һаа, мүнөө тиимэ уп һурагшад болбол то тэйгөөр дежурна баг тэрэнэй хэлэһэн юм тойгоор шагнадаг б һарлалга үнэргэхэ и даа, һурагшадые ж болгохоһоо гадна. тэ лые үргэдхэдэг байна забһарлалга үнэргэхэ гансахан наадан. дуу хэ мэтэ оруулагдаад бэшэ, харин географи, ратура, математика предмедүүдээр шухал оруулагдадаг байха ю

Энэ һургуули болб дай вечер үнэргэгдэг. болбол али нэгэ класс дай хүсөөр, тусхай еһоор. (дээдэ классуу хэгдэдэг байна. Энэ в дэг классууд болбол линиин һурагшадай хам эмхидхэхэ дежурна к тоологдодог.

Тиихэдээ класс бүх нэрэ түрые хухалхагүй тээ эрхим һайнаар оролдодог байха юм.

Тус һургуулиин һураг метнэ кружогууд физико-математическа, ка, географическа) һай мэрилнэ. Эдэ кружогуу дотор элдэб олон янзы яүүд хараалагдадаг ба гуудые бэлэдхэл һайн дүршэлтэй багшанар х Эдэ кружогуудта хаба шанар ба һурагшад өөһ темэ абажа, элидхэлнү байдаг болонхой. Эдэ к хажуугаар (дуунай, д гэхэ зэргын) самодея кружогууд хүдэлмэрилдэ тическэ кружок хадаа пьесэнүүдээр хэдэн наад байна. Дуунай кружогто һурагшад хабаадана. дирекци болбол тэдэнэй хүн болгожо һургуули ансамбль тогтоохоор хар

Харин тус һургуулиин гын хүдэлмэриин формо рэ дурсагдаһан хэмжээ даар хизаарлагданагүй хүтэлбэрилэгшэд долоо ри хоер дахин һурагшада литинформаци үнэргэдэг нын газетээр дамжуулан дай дунда ехэхэн хүм хүдэлмэри ябуулагдана. гуулиин ханын газетэ дахин гаргагдана. Гадна хэндэ ханын газетэ һара дахин гаргажа, өөһэдынг байдал тухай толилодог

Багшанарай коллекти өөһэдынгөө теоретическэ б хүдэлмэриин дүй дүршэл тэйхэн коллектив болоо багшанарынь политическ салда хабаадуулагданхай. 3 багшанар бэеэ даага Ленин, Сталинай зохеолн дална. Бэшэниинь ВКП(б) риин хуряангы курсые кружогто хабаадуулагдан

Тон богонихон үе соо дунда һургуулиин ба тэ лективэй угаа ехэ ба а һатай хүдэлмэри ябуулһ дэглэхэ шухала. Тэрэниие хахад жэлэй дүн дээрэһээ эли болжо үгэнэ. Хэрб ралсалай жэлэй түрүүш тиин эсэстэ һургуулиин һ 60 процентнь номдоо һай жа гараа һаа, хахад жэл тус һургуулиин һурагшада 80 процент болоо. Зүбхэн вертиин турша соо иимэ туйлаһаниинь муу бэшэ д лохо зэргэтэй. 1946—1947 һуралсалай жэлдэ энэ һ хүдэлмэридөө һайн дүнгү лажа, һурагшадай ойлгосы дээшэлүүлхэ байһаниинь л

В. М
Г. Д

ЗАРЛАЛ

Апрелиин 5-да үдэшын 8 часта. Культура ба экономикын научно шэнжэлэлгын институдай байшанда (Кировэй үйлсэ, № 27) филологическа науканууудай кандидат нүхэр Т. А. Бертагаевай «Бурят-монгол хэлэнэй орфоэпи» гэжэ научна зохеолые зүбшэн хэлсэлгэ болохо.

Энэ хэлсэлгэдэй хабаадалсахыень бурят-монгол хэлэ заадаг ые, уранзохеолшодые, а дые, хэблэлэй, газетэнүүдэй цинуудай ба радиокомитед мэрилэгшэдые, институдуу дентнэрые уринамди.

Научно-шэнжэлэлгын и хэлэ ба бэшэгэй сектор.

Харюусалгата редакторай орлогшо Д. Д. ЛУБС

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора — 23, АТС — 1-80; зам. редактора — 23; ответ. секретаря — 3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни, сельского хозяйства — 3-23 (2 зв.); культуры и быта, промышленности и транспорта — 4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов — 4-52 (2 зв.); об'явлений — 2-64 (2 зв.).

Н—С0325. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. Тираж